

Nr. 01-79-3654

Chişinău, April 4, 2023

Letter of Intent

Ms. Kristalina Georgieva
Managing Director
International Monetary Fund
700 19th Street NW
Washington, DC 20431 USA

Dear Ms. Georgieva:

1. The attached provides updates to the Memorandum of Economic and Financial Policies (MEFP) and Technical Memorandum of Understanding (TMU) of December 15, 2022. The MEFP reports on recent economic developments, reviews progress in implementing Moldova's program under the ECF/EFF arrangements and sets out macroeconomic and structural policies that we plan to implement.
2. In the wake of spillovers from the protracted war in Ukraine, the rising cost of living, and weaker-than-anticipated agricultural production, our economy endured a severe recession in 2022. We anticipate a modest economic recovery in 2023, driven by a rebound in domestic demand and agricultural output, higher growth across trading partners, and supportive monetary and fiscal policies. So far, we have managed to preserve energy security in the near term through careful implementation of our contingency plans, which allowed us to diversify our gas supply sources. After reaching its high in October 2022, inflation has decelerated, prompting monetary policy relaxation. The ECF/EFF program continues to play a crucial role in triggering substantial help to overcome the challenges posed by intensifying external and internal headwinds.
3. In a challenging environment, we have managed to keep program implementation on track for the most part. We met all end-December 2022 quantitative and indicative targets. We also met two structural benchmarks: in August 2022, we selected the director of the Anti-Corruption Prosecution Office (APO), and in March 2023, we amended the secondary legislation to include tax expenditure reviews in the yearly state budget planning process. However, we missed two end-December 2022 structural benchmarks on amendments to limit the mandates of the Anti-Corruption Prosecution Office (APO) and the National Anti-Corruption Center (NAC) to high-level corruption and to the criminal and criminal procedure codes to add clear criteria for the application of simplified proceedings. These were implemented as prior actions for this review in April 2023.
4. We are requesting a waiver for non-observance of the continuous performance criterion on the non-accumulation of external payment arrears based on corrective measures taken. Russia terminated the moratorium on repayment of obligations related to old commercial debt and requested an amendment of the debt contract to allow for repayment in rubles and avoid accumulating fines after January 30, 2023. We requested the initiation of discussions on options to meet the obligations under the contract. Meanwhile, in line

with the TMU, we created an escrow account at the NBM on March 31 and deposited the outstanding amounts (in US dollars, the original contract currency) to ensure that we do not incur arrears under the program.

5. To support our ongoing efforts, we request the completion of the third review of the ECF/EFF program and the release of the fifth tranche in the amount of SDR 70.95 million (41.13 percent of the quota, or approximately US\$94.9 million). We believe that the policies outlined in the accompanying MEFP are sufficient to meet our program's objectives. We are prepared to take further actions, as necessary, to achieve our program objectives. According to IMF policies, we will consult with staff prior to adopting such measures, revising the policies outlined in this MEFP, or adopting additional measures that diverge from program objectives. In accordance with our commitment to transparency, we approve publication of this letter, the MEFP and its attachments, and the accompanying staff report by the IMF.

Sincerely yours,

Veronica Sirețeanu
Minister of Finance

Dorin Recean
Prime Minister

Octavian Armașu
Governor National Bank of Moldova

Attachments: Memorandum of Economic and Financial Policies (MEFP)
Technical Memorandum of Understanding (TMU)

Scrisoarea de intenții

Dnei Kristalina Georgieva
Director general
Fondul Monetar Internațional
700 19th Street, NW
Washington, DC 20431 USA

Chișinău, Republica Moldova
4 aprilie 2023

Stimată Doamnă Georgieva,

1. Anexăm la acest mesaj versiunile actualizate ale Memorandumului cu privire la politicile economice și financiare și Memorandumului tehnic de înțelegere din 15 decembrie 2022. În Memorandumul cu privire la politicile economice și financiare sunt descrise evoluțiile economice recente, este reflectat progresul atins în implementarea programului de țară, susținut de FMI prin mecanismul extins de creditare (ECF) și mecanismul de finanțare extinsă (EFF) și sunt prezentate politicile macroeconomice și reformele structurale pe care planificăm să le realizăm.
2. Efectele negative ale războiului care se desfășoară în continuare în Ucraina, ale creșterii costurilor de trai și producției agricole mai modeste decât s-a prognozat au dus economia țării spre o recesiune severă în anul 2022. Prognozăm o redresare modestă a economiei în 2023, susținută de restabilirea cererii interne și a producției agricole, de creșterea economică în statele-parteneri comerciali ai Republicii Moldova și de politicile monetară și bugetar-fiscală stimulative. Până în prezent, am reușit să asigurăm securitatea energetică pe termen scurt prin implementarea riguroasă a planurilor noastre pentru situații neprevăzute, ceea ce ne-a permis să diversificăm sursele de aprovizionare cu gaze naturale. După ce a atins nivelul maxim în octombrie 2022, inflația a început să scadă, creându-se astfel spațiu pentru relaxarea politicii monetare. Programul ECF/EFF continuă să joace un rol crucial, prin acordarea unui sprijin substanțial pentru depășirea provocărilor cauzate de intensificarea presiunilor din exterior și celor interne.
3. Într-un mediu dificil, am reușit să asigurăm, în mare parte, implementarea programului în parametrii planificați. Am respectat toate criteriile de performanță cantitative și toate țintele indicative stabilite pentru 31 decembrie 2022. De asemenea, au fost îndeplinite două criterii de performanță structurale: numirea în funcție în luna august 2022 a Procurorului-șef anticorupție și modificarea în martie 2023 a legislației secundare pentru a include evaluarea facilităților fiscale ca parte componentă a procesului bugetar anual. Totuși, am ratat două criterii de performanță structurale stabilite pentru 31 decembrie 2022: nu am reușit să adoptăm modificările legislative necesare pentru limitarea mandatelor Procuraturii Anticorupție și Centrului Național Anticorupție la corupția de nivel înalt, precum și modificările la Codul penal și Codul de procedură penală pentru a prevedea criterii clare de aplicare a procedurilor simplificate. Aceste cerințe au fost realizate în luna aprilie 2023, fiind stabilite ca acțiuni prelabile pentru evaluarea curentă.
4. Solicităm o derogare pentru nerespectarea unui criteriu de performanță continuu, și anume a plafonului privind acumularea arieratelor la plățile externe, dat fiind că au fost luate măsuri de corectare a situației. Federația Rusă a anulat moratoriul privind rambursarea datoriei comerciale istorice și a solicitat modificarea acordului bilateral pentru a permite achitarea datoriei în ruble rusești și a preveni acumularea penalităților după 30 ianuarie 2023. Am solicitat inițierea

unor discuții privind opțiunile de îndeplinire a obligațiilor asumate prin acordul respectiv. Între timp, în conformitate cu prevederile Memorandumului tehnic de înțelegere, la 31 martie a fost deschis la BNM un cont special (conform unui contract fiduciar de sechestru), în care am plasat sumele restante (în dolari SUA, moneda inițială a contractului cu Rusia) pentru a ne asigura că nu vom acumula arierate în cadrul programului.

5. În susținerea eforturilor noastre continui, solicităm finalizarea evaluării a treia a programului ECF/EFF și debursarea celei de-a cincea tranșe în valoare de 70,95 milioane DST (41,13 la sută din cotă, echivalentul a circa 94,9 milioane de dolari SUA). Considerăm că politicile stipulate în Memorandumul anexat sunt suficiente pentru atingerea obiectivelor programului nostru. Pe viitor, suntem pregătiți să întreprindem măsuri suplimentare, după necesitate, pentru a asigura atingerea obiectivelor trasate în program. În concordanță cu politicile FMI, înainte de adoptarea unor astfel de măsuri ne vom consulta cu experții FMI, la fel și în caz dacă vom avea nevoie să revizuiim politicile cuprinse în Memorandumul cu privire la politicile economice și financiare, sau să adoptăm măsuri suplimentare care ar devia de la obiectivele programului. În conformitate cu angajamentul de a asigura transparența, ne exprimăm acordul privind publicarea prezentei scrisori de intenție, Memorandumului cu privire la politicile economice și financiare și a anexelor sale, precum și a raportului de țară al experților FMI vizând Moldova.

Cu respect,

Dorin Recean
Prim-ministru

Veronica Sirețeanu
Ministrul finanțelor

Octavian Armașu
Guvernatorul
Băncii Naționale a Moldovei

Anexe: Memorandumul cu privire la politicile economice și financiare (MEFP)
Memorandumul tehnic de înțelegere (TMU)

Anexa I: Memorandumul cu privire la politicile economice și financiare

I. Evoluții macroeconomice și perspective

1. Războiul declanșat de Federația Rusă în Ucraina continuă să alimenteze îngrijorări de ordin social-economic și de securitate. Învecinarea țării noastre cu zona de război, precum și prezența continuă a Rusiei în autoproclemata republică transnistreană generează permanent o stare de incertitudine excepțională. Moldova în continuare adăpostește mai mulți refugiați ucraineni pe cap de locuitor decât alte state din Europa, ponderea refugiaților constituind aproximativ 4 la sută din populația Moldovei, din care femeile și copiii reprezintă 60 la sută și, respectiv, 40 la sută. Din 1 martie 2023, Guvernul Republicii Moldova a început să acorde protecție temporară refugiaților ucraineni și resortisanților din anumite țări terțe, în vederea facilitării accesului acestora la locuri de muncă, cazare, asistență medicală primară de urgență, învățământul public pentru copii și asistență socială. Războiul durează deja mai mult de un an, iar tensiunile geopolitice din regiune continuă să se manifeste, riscurile de destabilizare a Moldovei devenind tot mai serioase. Între timp, influența exercitată cu persistentă de unele grupuri de interese, precum și reluarea protestelor antiguvernamentale compromit structura socială fragilă și stabilitatea politică. În contextul acestor riscuri, noul guvern care a fost investit la sfârșitul lunii februarie, va acorda prioritate acțiunilor de consolidare a instituțiilor statului, măsurilor de susținere a redresării economice, perfecționării planurilor pentru situații de urgență și asigurării securității statului.

2. Până în prezent, am reușit să asigurăm securitatea energetică a țării, dar riscurile persistă. Am reușit să diversificăm cu succes sursele de aprovizionare cu gaze naturale, eliminând dependența de "Gazprom". În conformitate cu planurile noastre pentru situații de urgență, am reușit să atingem acest obiectiv prin mobilizarea rezervelor bugetare și contractarea liniilor de credit de la BERD. Cu toate acestea, persistă riscuri în sectorul de aprovizionare cu energie electrică, dată fiind dependența de contractele de furnizare a energiei electrice din Transnistria care sunt încheiate pe bază lunară. În luna februarie, MGRES a furnizat aproximativ 88 la sută din necesarul total de energie electrică, în timp ce România și furnizorii interni au contribuit cu aproximativ 12 la sută. Avem asigurate livrări de energie electrică de la MGRES pentru luna martie 2023, dar rămân incertitudini cu privire la livrările viitoare.

3. Pe parcursul anului 2022, economia s-a contractat semnificativ, iar pentru 2023 anticipăm o redresare modestă.

- *Creșterea economică.* În anul 2022, conform estimărilor, economia s-a contractat cu 5,9 la sută, ceea ce depășește cu mult nivelul prognozat în cadrul celei de-a doua evaluări de program. Activitatea economică a fost afectată negativ de scăderea cererii interne, aceasta fiind determinată de creșterea substanțială a costurilor de trai, de efectele războiului în desfășurare în Ucraina și de producția agricolă sub nivelul așteptărilor, precum și de menținerea unui cadru de politici mai austere. Prognozăm că activitatea economică va crește

modest, cu 2 la sută în 2023, fiind sprijinită de următorii factori: (i) redresarea cererii interne, pe fundalul majorării salariilor în sectorul bugetar și a pensiilor, cheltuielile publice pentru infrastructură, nivelul mai redus al inflației, relaxarea politicii monetare și ameliorarea condițiilor de creditare; (ii) redresarea producției agricole, pe măsură ce sectorul își va reveni în urma secetei din anul trecut; (iii) conjunctura favorabilă determinată de creșterea economică mai robustă în statele-parteneri comerciali ai Moldovei; și (iv) implementarea unor politici bugetar-fiscale cu efect stimulat.

- *Inflația.* Inflația anuală măsurată prin indicele prețurilor de consum s-a redus până la 25,9 la sută în luna februarie 2023, de la nivelul maxim de 34,6 la sută înregistrat în luna octombrie 2022. Deși inflația rămâne ridicată, anticipăm că aceasta va continua să se reducă în lunile următoare, datorită unei politici monetare bine calibrate, sprijinite de temperarea prețurilor globale la produsele alimentare și resursele energetice.
- *Situația bugetară.* Deficitul bugetar a constituit 3,3 la sută din PIB în 2022, reflectând tendința continuă de sub-executare în raport cu parametrii planificați, în special la capitolele bunuri și servicii și cheltuieli capitale. Dacă facem ajustarea aferentă recapitalizării companiei energetice de stat "Energocom", în vederea asigurării rezervelor de gaze, atunci deficitul bugetului guvernului general este de 5,5 la sută din PIB, față de deficitul de 6,2 la sută din PIB aprobat în Legea bugetului de stat pentru anul 2022. Bugetul a continuat să înregistreze rezultate bune la capitolul venituri, fiind sprijinit de efectul inflaționist generat de taxa pe valoarea adăugată și impozitul pe venit, în timp ce accizele au crescut moderat, reflectând perturbarea relațiilor comerciale cauzată de război și reducerea consumului intern. În ceea ce privește cheltuielile, transferurile direcționate către gospodăriile casnice, salarii și achizițiile de gaze naturale pentru sezonul rece au dus la creșterea cheltuielilor în a doua jumătate a anului 2022. Către sfârșitul anului 2022, rezervele de lichidități au ajuns la nivelul de 1,9 miliarde lei (0,7 la sută din PIB), reflectând asistența externă substanțială, performanța peste așteptări la capitolul venituri și executarea cheltuielilor sub nivelul planificat.
- *Cadrul extern.* În trimestrul trei al anului 2022 deficitul contului curent a ajuns la aproximativ 1,6 miliarde dolari SUA (15,3 la sută din PIB), în principal din cauza deficitului considerabil al balanței comerciale, fapt ce reflectă rezultate slabe la capitolul exporturi (parțial din cauza producției agricole joase) și importurile mai scumpe determinate de creșterea prețurilor la resursele energetice. Rezervele valutare brute s-au restabilit și sunt mai mari decât până la război, atingând la sfârșitul lunii februarie 2023 nivelul de circa 4,5 miliarde dolari SUA, fiind stimulate de debursarea unor plăți semnificative din contul asistenței financiare externe și majorarea rezervelor minime obligatorii pentru depozitele în valută străină. La un asemenea nivel, rezervele valutare asigură amortizoare suficiente pentru a face față unor șocuri externe.
- *Politicile monetare și financiare.* Perspectivele destul de certe de scădere a inflației au condus la o relaxare a ciclului de politică monetară, deja fiind inversate o parte din măsurile de înăsprire inițiate în luna iulie 2021. Sectorul financiar a continuat să dea dovadă de reziliență, depozitele și rezervele de lichidități depășind nivelurile de până la război. Cu toate acestea, creșterea nivelului de creditare s-a temperat pe fundalul înăsprii politicii monetare și introducerii unor măsuri prudențiale care vizează debitorii, precum și a implementării unor acțiuni mai stricte de verificare prealabilă a bonității clienților, pentru a nu permite acestora să-și asume riscuri excesive.

4. Riscurile continua sa fie mari cu o tendință de înrăutățire a situației, perspectivele fiind extrem de incerte. Durata șocurilor recente și perspectivele pentru sectorul energetic sunt extrem de incerte. Continuarea șocurilor energetice sau șocurile noi ar putea agrava perspectivele economice ale Republicii Moldova, exercitând presiuni asupra balanței de plăți și bugetului, înăbușind consumul și afectând volumul de producție. În cazul în care presiunile inflaționiste vor crește iar nivelul de încredere se va reduce în continuare sau vor apărea șocuri externe suplimentare, asigurarea unui cadru echilibrat de politici ar putea deveni și mai dificilă. Tulburările sociale legate de criza curentă determinată de creșterea costurilor de trai și, la nivel politic, nemulțumirea față de deciziile de politică adoptate – care sunt adecvate, dar totodată dificile – pot, de asemenea, să perturbe echilibrul social-politic fragil din Republica Moldova. Escaladarea în continuare a războiului, care ar putea duce la noi valuri de refugiați în Moldova, sau deteriorarea situației economice și de securitate în Transnistria, ar putea exercita presiuni suplimentare asupra finanțelor publice. Cu toate acestea, o redresare mai rapidă a cererii interne și o restabilire mai puternică a activității economice în statele-parteneri comerciali vor influența favorabil perspectivele de creștere economică.

II. Evoluții în cadrul programului

5. Am înregistrat progrese bune în realizarea parametrilor cantitativi ai programului, însă contextul general complicat a condus la unele rețineri în implementarea agendei de reforme structurale. Am îndeplinit toate criteriile de performanță cantitative și țintele indicative stabilite pentru 31 decembrie 2022. În ceea ce privește cele trei criterii de performanță structurale stabilite pentru finele lunii decembrie 2022: (i) am constituit comisia specială de preselecție, care include experți cu experiență internațională și am desemnat o persoană cu competențele necesare și reputația ireproșabilă la șefia Procuraturii Anticorupție (PA), înainte de termen, așa cum a fost raportat în cadrul celei de-a doua evaluări a programului; (ii) am modificat legislația relevantă, cu o întârziere până în aprilie 2023, pentru a restrânge mandatul PA și Centrului național anticorupție (CNA), astfel încât aceste instituții să se ocupe de corupția la nivel înalt (criteriu de performanță structurală neîndeplinit la termen, **acțiune prealabilă** în cadrul evaluării de program curente); și (iii) am modificat, cu o întârziere până în luna aprilie 2023, Codul penal și Codul de procedură penală, specificând criterii clare ce țin de aplicarea procedurilor simplificate și interzicând reducerea termenelor de detenție pe cazurile de corupție sub termenul minim prevăzut de lege (criteriu de performanță structurală neîndeplinit, **acțiune prealabilă** în cadrul evaluării de program curente). Am modificat actele normative relevante pentru a instituționaliza procesul de evaluare a facilităților fiscale ca parte componentă a procesului bugetar anual (**criteriu de performanță structurală, 31 martie 2023**).

6. Solicităm o derogare pentru nerespectarea criteriului de performanță continuu privind neacumularea arieratelor la plățile externe, dat fiind că au fost luate măsuri de corectare a situației. Începând cu 30 ianuarie 2023, Rusia a pus capăt moratorului pe rambursarea datoriei. Ministerul Finanțelor al Federației Ruse le-a solicitat autorităților Moldovei să acționeze imediat pentru a modifica contractul, ca să permită rambursarea în ruble – ceea ce ar putea fi făcut prin intermediul unei valute intermediare – pentru a evita acumularea penalităților după 30 ianuarie. Deoarece modificarea valutei de plată necesită o modificare a contractului existent privind datoria, am solicitat inițierea unor discuții privind opțiunile de îndeplinire a

obligațiilor asumate prin contract. Între timp, în conformitate cu prevederile Memorandumului tehnic de înțelegere, la data de 31 martie am deschis un cont fiduciar de sechestru la BNM și am depus sumele restante (în dolari SUA, care este valuta inițial prevăzută în contract) pentru a ne asigura că nu vom acumula arierate în cadrul programului, fiind stipulate următoarele condiții: (i) accesul părților terțe (inclusiv Trezoreria sau Ministerul finanțelor) la mijloacele depuse în cont va fi blocat; (ii) mijloacele depuse în cont pot fi utilizate doar pentru a achita datoria către Federația Rusă, în conformitate cu graficul de rambursare, cu respectarea sancțiunilor internaționale; și (iii) mijloacele acumulate în cont pot fi transferate înapoi către Ministerul finanțelor numai dacă există dovezi legale ale unui acord de deservire a datoriei prin alte instrumente sau dacă mijloacele respective trebuie transferate într-un alt cont, având același scop.

7. Ne exprimăm interesul nostru față de accesarea Mecanismului pentru reziliență și sustenabilitate (RSF), nou-creat, discuțiile urmând să aibă loc în contextul celei de-a patra evaluări viitoare a programului ECF-EFF. Gradul de expunere a țării noastre la fenomenele climatice adverse este similar cu cel a altor țări europene. Totodată, capacitatea noastră de adaptare este semnificativ mai slabă din cauza investițiilor limitate în infrastructura climatică, a deficiențelor în cadrul de gestionare a riscurilor climatice și cadrul de gestionare a calamităților, precum și a cadrului de management al finanțelor publice. Mijloacele acordate prin RSF ar putea contribui la eliminarea lacunelor în materie de adaptare prin sprijinirea obiectivelor politicilor de mediu și dezvoltării economice durabile pe termen lung, catalizând, în același timp, finanțarea publică și privată în sprijinul investițiilor favorabile mediului.

III. CADRUL DE POLITICI

A. Politica bugetar-fiscală

8. Bugetul aprobat pentru anul 2023 se concentrează pe atenuarea efectelor economice și sociale ale războiului, precum și celor aferente șocului energetic. Bugetul este aliniat la cadrul macroeconomic convenit cu experții FMI, care are ca scop aducerea deficitului bugetar al guvernului general la 6 la sută din PIB. Sunt tratate ca prioritare măsurile pentru atenuarea crizei aferente creșterii costurilor de trai și asigurarea securității energetice. Pentru a asigura **protecția socială** necesară, am indexat pensiile conform creșterii contribuțiilor la asigurările sociale (1,2 la sută din PIB) și am majorat alocațiile pentru programele de asistență socială existente, inclusiv ajutorul social și ajutorul pentru perioada rece a anului (0,5 la sută din PIB). Pentru a atenua erodarea puterii de cumpărare din cauza **creșterii costurilor de trai**, am majorat salariile din sectorul public (0,5 la sută din PIB). Cu scopul protejării celor mai vulnerabile categorii ale populației de **șocurile cauzate de creșterea prețurilor la resursele energetice**, am alocat fonduri de urgență pentru situații neprevăzute în domeniul energetic și am pus în aplicare programul de reducere a sărăciei energetice (1,6 la sută din PIB). Pe partea de venituri, am extins baza TVA prin eliminarea scutiilor la unele categorii de importuri, am majorat rata accizelor la produsele din tutun și la produsele alcoolice (în spiritul discuțiilor din cadrul procesului de accesare la UE) și am acordat sprijin întreprinderilor mici și mijlocii prin aprobarea ratei zero la profitul nedistribuit (fiind stabilit și un termen limită la aplicarea acestei măsuri), pentru a le ajuta să-și mențină lichiditățile la un nivel adecvat. Deficitul va fi acoperit din finanțarea acordată de

partenerii noștri de dezvoltare, în special asistența macrofinanciară a UE, creditele pentru dezvoltare ale Băncii Mondiale, finanțarea acordată de FMI, dar și din surse interne.

9. Pe măsură ce presiunile cauzate simultan de criza energetică și de criza aferentă creșterii costurilor de trai vor scădea din intensitate, planificăm să ne reorientăm treptat prioritățile de cheltuieli spre susținerea redresării economice. Considerăm prioritară majorarea cheltuielilor de infrastructură, în special infrastructura rutieră, și eliminarea constrângerilor de capacitate serioase din serviciul public. În vederea atingerii acestor obiective, începem pregătirile pentru rectificarea bugetului, care să se bazeze pe cele mai recente date privind executarea cheltuielilor, tendințele evoluției veniturilor și volumul disponibil de finanțare externă. Ne angajăm să realizăm rectificarea bugetară în limitele deficitului bugetului guvernului general convenite în cadrul programului, păstrând în același timp rezerve adecvate pentru situații neprevăzute, pentru a proteja securitatea energetică, așa cum a fost prevăzut în bugetul aprobat inițial.

10. Recunoaștem că există riscuri mari legate de implementarea scenariului de bază, dat fiind că riscurile din sectorul energetic sporesc, iar perspectivele în acest sector sunt incerte. Continuăm să actualizăm în mod corespunzător planurile și politicile noastre pentru situații de urgență, în consultare cu FMI, în funcție de evoluția riscurilor. În cazul în care aceste riscuri se vor materializa (p. 4), vom apela la parteneri pentru sprijin financiar suplimentar, sub formă de granturi și credite concesionale.

11. Pe termen mediu, scopul principal al politicii bugetar-fiscale va rămâne realizarea obiectivelor de dezvoltare, menținând totodată sustenabilitatea bugetului. Ne vom axa pe eforturile de mobilizare a veniturilor, asigurând sporirea eficienței administrării fiscale în paralel cu reducerea numărului și volumului facilităților fiscale. Deprecierea în termeni nominali a monedei naționale și reacția de răspuns la șocuri vor duce la creșterea datoriei de stat până la 45 la sută din PIB – un nivel ancorat în acest program. Pe termen mediu, ne asumăm angajamentul să tindem spre reducerea nivelului datoriei de stat pe măsura atenuării impactului șocurilor curente, astfel încât să fie menținut un nivel al rezervelor financiare suficient pentru a asigura o protecție adecvată contra riscurilor angajamentelor contingente și șocurilor economice. Cadrul nostru bugetar pe termen mediu va prevedea un deficit al bugetului guvernului general de circa 3,4 – 4,6 la sută din PIB pe parcursul anilor 2024-2026. Aici vom pune accentul pe reformele menite să mobilizeze veniturile interne, să îmbunătățească administrarea fiscală și să promoveze cheltuielile pentru dezvoltare – se va acorda prioritate cheltuielilor capitale pentru drumuri, diversificare energetică și aprovizionare cu apă, precum și investițiilor în sănătate și învățământ, dar și pe încurajarea creșterii sectorului întreprinderilor mici și mijlocii și crearea locurilor de muncă noi. Acestea vor fi susținute de o mai mare eficientizare a cheltuielilor, dezvoltarea pieței interne și consolidarea guvernantei și transparenței bugetar-fiscale.

Reforme pentru o mai mare mobilizare a veniturilor

12. Politica fiscală și reformarea administrării fiscale și vamale rămân prioritare. În consultare cu experții FMI, planificăm să:

- **Identificăm facilitățile fiscale care urmează a fi treptat eliminate.** Am modificat actele normative relevante pentru a instituționaliza procesul de evaluare a facilităților fiscale ca parte

componentă a procesului bugetar anual (**criteriu de performanță structurală, 31 martie 2023**). Bazându-ne pe progresele înregistrate, intenționăm să extindem exercițiul de evaluare a facilităților fiscale, cu includerea următoarelor categorii: accizele, taxele vamale și impozitele pe proprietate (**criteriu de performanță structurală, 31 decembrie 2023**). Ulterior, intenționăm să definivăm o propunere de identificare a facilităților fiscale ce urmează să fie treptat eliminate în baza unei analize cost-beneficiu. Acest lucru va contribui la eliminarea practicilor abuzive, la reducerea ineficiențelor în sistemul fiscal și la mobilizarea veniturilor interne.

- **Vom continua să consolidăm administrarea fiscală.** Vom perfecționa în continuare structura organizatorică și capacitatea instituțională a Serviciului Fiscal de Stat (SFS), conform recomandărilor experților FMI care au acordat asistența tehnică respectivă, inclusiv în cadrul misiunii TADAT. Se are în vedere: (i) consolidarea capacității Serviciului Fiscal de Stat de a investiga și transmite procurorilor pentru urmărire penală cazurile de infracțiuni fiscale - prin semnarea protocoalelor relevante, eliminarea lacunelor din legislație și organizarea cursurilor de instruire și asistență tehnică din partea FMI; (ii) lansarea schimbului automatizat de informații în cadrul Forumului mondial privind transparența și schimburile de informații în scopuri fiscale (OCDE) până la 1 septembrie 2023; (iii) introducerea în Codul Fiscal a unei prevederi ce ține de cadrul general anti-evaziune, pentru a contracara practicile fiscale abuzive pe intern și pe plan internațional (**criteriu de performanță structurală, 31 septembrie 2023**); și (iv) implementarea unui program automatizat de asigurare a disciplinei la raportarea la timp a obligațiilor fiscale, inclusiv prin sancționarea neprezentării sau prezentării cu întârziere a rapoartelor fiscale (**criteriu de performanță structurală, 31 decembrie 2023**).
- **Vom continua eliminarea treptată a tratamentului favorabil al emisiilor de carbon.** Accizele pentru combustibil vor fi ajustate anual în dependență de rata creșterii PIB-ului nominal, în vederea convergenței cu nivelurile minime ale UE până în anul 2025. Pe măsură ce criza energetică va scădea în intensitate, vom revizui regimul de impozitare în sectorul energetic, în urma unei evaluări minuțioase a aspectelor sociale și economice.
- **Vom avansa reformele vamale în mai multe domenii importante.** Parlamentul a aprobat în luna august 2021 un nou Cod vamal, elaborat în consultare cu experții UE, care are ca scop armonizarea reglementărilor și procedurilor naționale cu cele mai bune practici internaționale și o mai mare aliniere a acestuia la prevederile Directivelor UE, începând cu 1 ianuarie 2024. Pentru a sprijini punerea în aplicare a noului Cod vamal, elaborăm actele normative aferente. În conformitate cu angajamentele față de UE și în scopul consolidării capacității politicilor noastre de descurajare a contrabandei, am modificat cadrul legal respectiv în vederea (i) reducerii pragului legal pentru calificarea contrabandei ca infracțiune, fiind totodată înăsprite amenzi administrative pentru astfel de încălcări și (ii) modificării definiției ce stă la baza infracțiunii de contrabandă, așa încât să fie incluse taxele, impozitele și alte plăți. În martie 2022, Parlamentul a ratificat Protocolul OMS pentru eliminarea comerțului ilicit cu produse din tutun, cu scopul de a reduce pierderile de venituri și contrabanda. În continuare, vom actualiza legislația relevantă pentru a facilita punerea în aplicare a acestui protocol.
- **Vom face uz de regimul de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului pentru a spori disciplina fiscală.** Instrumentele existente de prevenire și

combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, cum ar fi cele utilizate pentru identificarea beneficiarilor efectivi ai entităților și conturilor, pot fi aplicate pentru a spori transparența corporativă, facilita detectarea și urmărirea infracțiunilor fiscale și cazurile de transfer abuziv al profiturilor (inclusiv către jurisdicții offshore netransparente) și pentru a declanșa controalele fiscale. În acest sens, ne propunem să îmbunătățim schimbul de informații între autorități și să sporim calitatea informației despre beneficiarii efectivi, dar și să consolidăm cooperarea între Serviciul Fiscal de Stat, Serviciul Prevenirea și Combaterea Spălării Banilor și organele de drept.

Reforme pentru îmbunătățirea calității bugetului și transparenței bugetare

13. Credem cu fermitate în importanța unui proces bugetar transparent. În acest sens, vom acorda prioritate următoarelor acțiuni:

- **Instituționalizarea rapoartelor de analiză a cheltuielilor.** Considerăm că rapoartele de analiză a cheltuielilor sunt esențiale pentru identificarea posibilităților de sporire a eficienței și eficacității din punct de vedere a costurilor în sectoarele cheie. Am finalizat analiza cheltuielilor în învățământ și în sectorul agricol și planificăm să finalizăm analiza cheltuielilor în sănătate în anul 2023. Pentru a implementa recomandările relevante din rapoartele de analiză a cheltuielilor deja finalizate, planificăm să consolidăm rețeaua universitară prin absorbirea instituțiilor de învățământ superior mai mici și fuzionarea instituțiilor de cercetare științifică cu universitățile, ulterior utilizând resursele eliberate în urma eficientizării sistemului pentru îmbunătățirea procesului educațional. Vom colabora îndeaproape cu partenerii noștri din ONU pentru a efectua analize suplimentare ale cheltuielilor din sectorul social, precum și vom monitoriza implementarea recomandărilor oferite în cadrul analizelor de cheltuieli ce au vizat îmbunătățirea calității învățământului, dar și asigurarea eficacității și echității cheltuielilor publice destinate copiilor și altor grupuri vulnerabile.
- **Îmbunătățirea credibilității Cadrului bugetar pe termen mediu (CBTM).** La moment, dacă ne referim la cheltuieli, executarea bugetelor este la un nivel cu mult sub cel planificat și nu neapărat ține cont de impactul bugetar al noilor politici pe termen scurt și mediu. Planificăm să adoptăm CBTM pentru perioada 2024-2026 până la sfârșitul lunii mai. În concordanță cu obiectivul de perfecționare a sistemelor de management al finanțelor publice, vom continua să depunem eforturi pentru a asigura disciplina bugetară într-un cadru multianual. Cu asistență tehnică din partea FMI, vom lua măsuri pentru fortificarea proceselor de elaborare și implementare a CBTM. Ne propunem să stabilim limite obligatorii (pentru primul an bugetar) și indicative (pentru următorii doi ani) pentru cheltuieli, într-un cadru multianual. Existența unui cadru bugetar pe termen mediu mai robust le-ar permite cetățenilor să fie conștienți de întreg impactul bugetar multianual al politicilor noi, precum și de efectul acestora asupra sustenabilității bugetare pe termen lung, și, totodată, ar servi drept un sistem de avertizare timpurie, care ar asigura luarea măsurilor de remediere necesare.
- **Implementarea strategiei de gestionare a finanțelor publice.** În luna februarie 2023, am aprobat Strategia de dezvoltare a managementului finanțelor publice pe anii 2023-2030. Scopul strategiei este de a îmbunătăți procesul de planificare și bugetare, pentru a spori eficiența, performanța și transparența finanțelor publice. Ea prevede intervenții strategice care vizează îmbunătățirea cadrului bugetar, consolidarea planificării, executării și raportării în

domeniul finanțelor publice, îmbunătățirea administrării veniturilor în vederea sporirii nivelului încasărilor, consolidarea sistemului de achiziții publice, o mai mare responsabilizare și transparență.

- **Consolidarea cadrului de responsabilitate bugetar-fiscală și a transparenței bugetare.** Vom evalua performanțele cadrului de responsabilitate bugetar-fiscală, în vigoare din 2018, cu scopul de a reduce caracterul pro-ciclic al prevederii privind deficitul bugetar, a limita aplicabilitatea clauzelor de derogare și a consolida controlul bugetar și transparența bugetară.
- **Consolidarea achizițiilor publice.** Publicăm pe pagina oficială a Agenției Achiziții Publice (AAP) informația cu privire la beneficiarii efectivi ai tuturor entităților care încheie contracte cu autoritățile publice. Planificăm să implementăm noul sistem e-Achiziții, care va acoperi toate achizițiile publice, pentru a susține procesele de achiziții publice transparente și a presta servicii eficiente din punct de vedere al costurilor. Consolidăm capacitățile autorităților publice relevante pentru a eficientiza și accelera procesul de achiziții în baza contractelor încheiate cu autoritățile publice. În afară de aceasta, Guvernul intenționează să aprobe o foaie de parcurs pentru următorii patru ani, aprobând Programul de dezvoltare a achizițiilor publice, ceea ce are ca scop armonizarea în continuare a cadrului național de reglementare cu Acquis-ul comunitar, finalizarea creării cadrului normativ de reglementare, dezvoltarea capacităților specialiștilor în domeniul achizițiilor publice și promovarea achizițiilor publice centralizate.
- **Consolidarea mecanismelor de dezvoltare a informației privind riscurile bugetare și de management al riscurilor bugetare.** Am înregistrat progrese în identificarea și raportarea riscurilor bugetare și, începând cu 2018, publicăm Nota privind riscurile bugetar-fiscale, ca anexă la pachetul de documente ale bugetului de stat. În 2020, am extins acest exercițiu, incluzând principalele parteneriate public-private, întreprinderile de stat mari și garanțiile de stat, inclusiv cele acordate în cadrul programului "Prima Casă". Cu asistența tehnică din partea UE, aplicăm o metodologie nouă pentru a evalua riscurile bugetare asociate cu întreprinderile de stat din sectorul energetic. Planificăm să extindem punerea în aplicare a acestei metodologii la întreprinderile de stat de importanță strategică din alte sectoare și să le includem în Nota privind riscurile bugetar-fiscale. Vom continua să îmbunătățim notele privind riscurile bugetare, cu extinderea domeniilor acoperite, cu o mai bună monitorizare, coordonare inter-instituțională și raportare a calității angajamentelor contingente (a se vedea planurile de reformare a sectorului întreprinderilor de stat).
- **Consolidarea sistemului gestionării datoriei și numerarului.** În pofida progresului înregistrat în ultima perioadă, în special în ceea ce privește calitatea datelor și coordonarea inter-departamentală, instrumentele financiare sunt limitate și concentrate pe hârtii de valoare cu termen de scadență scurt, iar piața valorilor mobiliare de stat rămâne a fi slab dezvoltată. În septembrie 2022, am modificat Legea 419/2006 cu privire la datoria sectorului public, garanțiile de stat și recreditarea de stat, iar în martie 2023 am modificat actele normative aferente, pentru a: (i) spori calitatea datelor statistice privind datoria sectorului public (în baza recomandărilor experților FMI), (ii) reglementa emiterea directă a valorilor mobiliare de stat spre achiziționare de către persoanele fizice și tranzacționarea acestora pe piața primară și cea secundară, (iii) reglementa monitorizarea activității dealerilor pe piața primară și (iv) reglementa procesul de contractare a datoriei și emitere a garanțiilor. Pentru a perfecționa piața creanțelor aferente valorilor mobiliare de stat și a facilita finanțarea internă, vom

consolida capacitățile noastre operaționale și vom lua măsuri pentru a dezvolta în continuare sistemul de dealeri primari și a crea o platformă nouă pentru micii investitori. Pentru asigurarea sustenabilității datoriei, vom rămâne prudenți în ceea ce privește strategia de contractare a împrumuturilor, inclusiv prin acordarea priorității granturilor și finanțării din partea donatorilor, în condiții maximal concesionale.

- **Combaterea economiei tenebre și crearea unui spațiu bugetar mai mare.** Ponderea estimată a ocupării forței de muncă în economia tenebră din Republica Moldova este de aproximativ 23 la sută, în principal în agricultură (circa 61 la sută din totalul economiei tenebre), construcții (circa 22 la sută) și sectorul Horeca (circa 7 la sută). Această angajare a forței de muncă se referă la munca nedeclarată și veniturile care ar contribui la creșterea PIB-ului și veniturilor fiscale, dacă ele ar fi formalizate. Pierderile de venituri fiscale estimate constituie circa 5-7 la sută din PIB, inclusiv pierderile în urma achitării salariilor în plic (ceea ce alcătuiește aproximativ 30 la sută din cheltuielile salariale ale agenților economici). În urma analizei funcționale a Inspectoratului de stat al muncii, realizate de Organizația internațională a muncii (OIM), au fost identificate un șir de constrângeri critice: cadrul legal slab funcțional, absența unor sancțiuni care să descurajeze comportamentul nedorit și capacitățile insuficiente ale Inspectoratului de stat al muncii. În acest context, ne propunem să reformăm Inspectoratul de stat al muncii, pentru a-i îmbunătăți guvernanta, a dezvolta capacitatea de analiză a riscurilor și a aplica sancțiuni care să descurajeze comportamentul nedorit. Obiectivul nostru cheie este de a crea un spațiu bugetar mai mare, a promova concurența loială, a îmbunătăți condițiile pe piața muncii și a integra munca la negru în sistemul de asigurare socială.

Reforme menite să facă cheltuielile eficiente, sustenabile și favorabile creșterii economice

14. Ne propunem să îmbunătățim calitatea serviciilor publice pentru a sprijini obiectivele de creștere economică și echitate socială. Vom întreprinde următoarele măsuri:

- **Consolidarea cadrului de management al investițiilor publice, în vederea majorării nivelului de executare și calității investițiilor publice și acoperirii necesităților mari de finanțare în infrastructură.** În baza recomandărilor Raportului privind evaluarea managementului investițiilor publice (PIMA) din anul 2019, ne propunem să consolidăm etapele de planificare, alocare și implementare din ciclul de gestionare a investițiilor publice. Pentru atingerea acestui obiectiv, (i) în luna martie 2022 am publicat pe pagina web a Ministerului finanțelor cinci rapoarte cu privire la executarea proiectelor de investiții realizate de fondurile de dezvoltare (Fondul național pentru dezvoltare regională, Fondul rutier, Fondul ecologic național, Fondul de eficiență energetică și proiectele finanțate din surse externe) pe parcursul anului bugetar precedent și anual vom actualiza aceste rapoarte, ca parte integrală a procesului de elaborare a bugetului și de raportare bugetară; și (ii) în luna septembrie 2022 am modificat legislația și actele normative în vederea extinderii cadrului actual de management al investițiilor publice prin includerea proiectelor finanțate din bugetul de stat, proiectelor finanțate din exterior și a proiectelor finanțate din fondurile de dezvoltare. Pentru a facilita punerea în aplicare, spori transparența și consolida în continuare cadrul de gestionare a investițiilor publice: (i) vom impune respectarea Regulamentului nr. 684 în cazul tuturor proiectelor de investiții publice noi eligibile, care se preconizează a fi finanțate în cadrul CBTM și bugetului de stat, începând cu anul 2024 și (ii) vom elabora un registru pentru

proiectele de investiții aprobate spre finanțare din bugetul de stat, proiectele cu finanțare externă și fondurile de dezvoltare și vom face publice toate documentația aferentă. Cu asistența tehnică din partea FMI, planificăm să realizăm în prima jumătate a anului 2023 **o evaluare a managementului investițiilor publice în domeniul climatic**, așa numitul diagnostic C-PIMA, pentru identificarea posibilităților de îmbunătățire a situației în instituțiile și procesele publice în vederea creării unei infrastructuri rezistente la schimbările climatice.

- **Consolidarea sistemului unitar de salarizare în sectorul bugetar.** Planificăm să efectuăm o analiză a sistemului unitar de salarizare în sectorul bugetar pentru a îmbunătăți coeficientul de compresie a salariilor, a consolida procesul bugetar și a face față necesității acute de cadre. Pentru atingerea acestui obiectiv și având în vedere recomandările experților misiunii recente de asistență tehnică a FMI, planificăm să îmbunătățim raportarea alocațiilor bugetare pentru acoperirea costurilor de personal cu includerea instituțiilor publice, să consolidăm în continuare valorile de referință pentru stabilirea salariilor în sectorul bugetar și să revizuiim mecanismul de ajustare a plăților salariale din sectorul public în funcție de minimul de subzistență. În luna decembrie a anului 2021 am lansat în regim de pilotare un registru informațional cuprinzător, pe deplin funcțional, care duce evidența angajaților Ministerului Finanțelor și Serviciului Fiscal de Stat, și lucrăm la extinderea acestui sistem pentru a include și Serviciul Vamal, inspecțiile financiare și AAP. Am extins acoperirea registrului informațional cuprinzător pentru a include angajații tuturor ministerelor și întreprindem măsurile necesare pentru a include în sistem și toți ceilalți angajați din cadrul guvernului central.
- **Asigurarea sustenabilității sistemului de pensii.** Sistemul nostru de pensii se confruntă cu provocări semnificative, inclusiv baza îngustă a contribuabililor, îmbătrânirea populației și scăderea ratelor de înlocuire. Începând cu aprilie 2023, am majorat pensiile cu 14,5 la sută, în concordanță cu creșterea prognozată a contribuțiilor de asigurări sociale. În consultare cu Banca Mondială, intenționăm să extindem în continuare baza de contribuabili pentru a atenua riscurile ce afectează sustenabilitatea.
- **Perfecționarea programelor de asistență socială.** În consultare cu Banca Mondială, am inițiat reforma Programului de ajutor social, în vederea sporirii asistenței acordate familiilor celor mai vulnerabile și îmbunătățirii țintirii beneficiarilor programelor de asistență socială. De asemenea, intenționăm să redirectionăm resursele de la plățile bazate pe categorii (inclusiv plățile ad-hoc bazate pe categorii) spre cele acordate în funcție de veniturile evaluate indirect și să asigurăm funcționarea sistemului de depunere a cererilor la distanță pentru programele bazate pe venituri. Reforma prevede și simplificarea evaluării veniturilor prin metode indirecte, clarificând criteriile de eligibilitate pentru ajutorul social și ajutorul pentru perioada rece a anului și îmbunătățind interconectarea sistemelor informaționale. În strânsă cooperare cu partenerii din ONU, vom continua să monitorizăm impactul războiului asupra condițiilor de trai ale populației și vom ajusta nivelul de asistență în modul corespunzător, pentru a proteja categoriile cele mai vulnerabile, în special femeile cu copii. Am actualizat Strategia națională de dezvoltare "Moldova Europeană 2030" și Parlamentul a adoptat noua versiune a strategiei în noiembrie 2022.
- **Implementarea programului bine-țintit de reducere a sărăciei energetice.** În vederea atingerii acestui obiectiv, am creat Fondul de reducere a vulnerabilității energetice, începând cu perioada rece din anii 2022-2023, pentru a proteja populația vulnerabilă de creșterea

prețurilor la resursele energetice și a susține trecerea gospodăriilor casnice la electrocasnice mai eficiente din punct de vedere energetic. Au fost înregistrate pentru acordarea subvențiilor 760 000 gospodării casnice din totalul de 1 300 000. Circa 78 la sută din gospodării s-au plasat în categoria de vulnerabilitate foarte ridicată (în total sunt 5 categorii, inclusiv una pentru care nu se acordă subvenții), în baza indicatorilor de bunăstare, analizei veniturilor prin metode de evaluare indirectă, caracteristicilor familiilor, tipului sistemului de încălzire utilizat și nivelurilor de consum. Beneficiind de prețuri internaționale mai mici la resursele energetice și de condiții meteorologice mai favorabile, au fost înregistrat economii lunare de circa 20-30 la sută din costul total estimat (de circa 1 miliard de lei pe lună), astfel încât în Program s-au acumulat rezerve care vor prinde bine pe parcursul perioadei reci 2022-2023. Subvențiile sunt finanțate din Fondul de reducere a vulnerabilității energetice (în baza legii adoptate de Parlament la 28 iulie 2022). Vom colabora cu agențiile ONU pentru a îmbunătăți sistemul de țintire a beneficiarilor și a realiza integrarea Programului de ajutor social, pentru perioada rece a anului și Fondului de reducere a vulnerabilității energetice, ca să putem avea o eficiență mai mare în reducerea ratelor de sărăcie și vulnerabilității familiilor beneficiare față de șocurile viitoare.

- **Majorarea investițiilor în programe de intervenții în situații de dezastru și de adaptare la schimbările climatice.** Efectuăm, cu sprijinul Băncii Mondiale, studii diagnostice care vor sta la baza Raportului privind clima și dezvoltarea țării (CCDR), care va fi finalizat până în anul financiar 2023-24. Printre sectoarele expuse unui risc mai mare al schimbărilor climatice se numără: (i) agricultura și silvicultura, pilonii-cheie ai economiei, în special pentru angajarea forței de muncă, precum și sectorul aprovizionării cu apă și infrastructura, inclusiv la nivel local și municipal; și (ii) sectorul energetic, în cazul căruia infrastructura de distribuție și de transport pot fi afectate de condițiile meteorologice extreme, iar potențialul de a reduce importurile de energie prin dezvoltarea surselor regenerabile ar putea fi compromis. Sectorul agricol, care are o importanță sistemică pentru Republica Moldova, este în continuare vulnerabil în fața calamităților naturale, generând riscuri iminente pentru bunăstarea numeroșilor producători agricoli și familiilor acestora. În cooperare cu Banca Mondială, vom explora măsuri care să sporească rezistența acestui sector, inclusiv prin consolidarea capacității gospodăriilor agricole de a implementa practici agricole durabile și măsuri de adaptare la schimbările climatice, extinderea accesului la sisteme de irigare, introducerea unor soiuri de culturi rezistente la secetă și luarea măsurilor de protecție anti-grindină, precum și elaborarea unor programe inovatoare de asigurări. În afară de aceasta, Moldova este expusă riscurilor seismice semnificative, cu impact potențial grav, care pot avea un impact devastator asupra țării, atât în ceea ce privește pierderile de vieți omenești, cât și în ceea ce privește economia.
- **Fortificarea eforturilor de asigurare a egalității de gen.** Rata de participare în forța de muncă rămâne a fi scăzută pentru femei, constituind 35 la sută, comparativ cu 43,1 la sută pentru bărbați, în timp ce salariile femeilor sunt în medie cu 13,7 la sută mai mici decât ale bărbaților, din cauza diferențelor în nivelul de studii, vârstă și stagiul de muncă. În viitor, vom acorda prioritate asigurării echilibrului dintre viața profesională și cea privată prin introducerea unor formule flexibile de lucru și îmbunătățirea accesului la servicii de îngrijire a copiilor, pentru a facilita reintegrarea mai rapidă a femeilor în câmpul muncii în urma concediului de maternitate. De asemenea, vom colabora cu agențiile ONU în vederea

consolidării capacităților pentru a putea include dimensiunea de gen în agenda mai largă de reformă a sistemului de gestionare a finanțelor publice, oferind ministerelor de resort îndrumări ce țin de monitorizarea și raportarea informațiilor sensibile la gen.

B. Politica monetară

15. BNM este pregătită să ajusteze politica monetară în concordanță cu cadrul de țintire a inflației. Deciziile de politică monetară continuă să fie ghidate de evoluția inflației, iar ajustările – de prognoza inflației pentru următoarele 12-24 de luni, obiectivul fiind de a menține inflația în intervalul țintă.

- **Rata de bază.** Promovarea unei politici monetare focusate spre perspectivă și bazate pe statistica raportată a contribuit la limitarea impactului efectelor secundare ale inflației și ancorarea așteptărilor. După ce a atins un nivel maxim în octombrie 2022, inflația măsurată prin indicii prețurilor de consum a început să scadă puternic. Estimăm că scăderea va continua și în 2023. Ținând cont de perspectiva de reducere a inflației, BNM a redus cerințele privind rata rezervelor obligatorii în moneda națională cu 6 puncte procentuale, în două etape, până la 34 la sută în lunile ianuarie și februarie 2023, pentru a crește lichiditatea pe piață și a stimula creditarea sectorului public și sectorului privat. Rezervele obligatorii pentru depozitele valutare au rămas la nivelul de 45 la sută, astfel mărindu-se decalajul dintre ratele rezervelor obligatorii în lei și valută străină până la 11 puncte procentuale. În afară de aceasta, BNM a redus rata de bază de la 21,5 la sută în august 2022 până la 14 la sută în martie 2023. Cu toate acestea, având în vedere incertitudinea fără precedent, rămânem pregătiți pentru o ajustare a ritmului normalizării politicii monetare în caz dacă inflația înaltă se va dovedi mai persistentă sau dacă se vor manifesta efectele secundare. Planificăm ca relaxarea suplimentară să fie condiționată de menținerea fermă a inflației de bază și inflației calculate în baza indicelui prețurilor de consum pe o traiectorie descendentă.
- **Intervențiile valutare.** Începând cu luna decembrie 2022, moneda națională s-a apreciat oarecum în raport cu dolarul SUA (dar rămâne sub nivelul de dinainte de război), ceea ce se datorează consolidării încrederii, diferenței mari a ratelor dobânzii și intrărilor robuste de valută de peste hotare. Sprijinul financiar extern considerabil și îmbunătățirea condițiilor de piață au permis restabilirea nivelului rezervelor valutare brute, până la un volum de circa 4,5 miliarde de dolari la sfârșitul lunii decembrie 2022, inversând cu prisosință pierderile valutare de la începutul războiului. BNM este pregătită să permită ajustările necesare ale cursului de schimb și va continua să gestioneze rezervele într-o manieră conservativă, limitând intervențiile doar la cele necesare pentru prevenirea volatilității excesive a cursului de schimb, și comunicând totodată cu actorii de pe piață într-o manieră activă despre strategia sa de intervenții.
- **Măsurile de contingență.** Respectând angajamentul să implementăm politicile trasate, în condițiile unui nivel de incertitudine fără precedent, suntem gata să întreprindem măsurile de contingență necesare, în caz dacă se vor materializa riscurile de înrăutățire gravă a situației și vor pune în pericol stabilitatea macroeconomică și cea financiară. În consultare cu experții FMI, vom lua astfel de măsuri ca parte a unui set mai larg de măsuri de ajustare macroeconomică.

C. Politicile din sectorul financiar

16. Sectorul bancar rămâne rezilient, dar riscurile persistă. Băncile sunt capitalizate adecvat, la un nivel de 29,5 la sută, în timp ce calitatea agregată a activelor s-a deteriorat ușor, creditele neperformante constituind la finele lunii ianuarie 6,6 la sută din totalul creditelor. Amortizoarele de lichiditate se îmbunătățesc pe fundalul unei anumite relaxări a cerințelor privind rezervele minime obligatorii și a mobilizării depozitelor. Rata de acoperire a lichidităților de 281 la sută a depășit considerabil limita prescrisă de 100 la sută, dar a fost mai mică decât nivelul de dinainte de război, de peste 300 la sută. Nivelul total al depozitelor s-a redresat, constituind la moment cu circa 6 la sută mai mult decât nivelul de dinainte de război, în timp ce ponderea depozitelor în valută străină în total depozite a scăzut nesemnificativ, până la nivelul de 40 la sută. Rentabilitatea capitalurilor proprii și rentabilitatea activelor au constituit 23,9 la sută și, respectiv, 4,1 la sută, reflectând un nivel favorabil al profitabilității. Cu toate acestea, crearea unor rezerve mai mari pentru pierderi ca urmare a deteriorării calității activelor și creșterii riscului de creditare ar putea reduce profitabilitatea băncilor în viitor. Se menține riscul semnificativ de repetare a situației de retragere în masă a depozitelor, având în vedere învecinarea cu Ucraina și continuarea războiului. Două bănci și-au întrerupt relațiile cu băncile corespondente din cauza sancțiunilor impuse Rusiei și au reușit ulterior să stabilească relații cu bănci noi.

17. Creditarea populației de către bănci încetinește, dar rămânem vigilenți la posibila acumulare a riscului sistemic. Promovarea politicii monetare restrictive și reglementările privind creditarea responsabilă, inclusiv prin stabilirea unui prag de 80 la sută pentru raportul dintre credite și valoarea gajului (LTV) și a unui prag de 40 la sută pentru raportul dintre serviciul datoriei și venitul total (DSTI), precum și evaluarea mai strictă a bonității debitorilor, au contribuit la încetinirea creșterii creditării. În luna ianuarie 2023 volumul creditelor imobiliare și a creditelor de consum noi a scăzut cu 63,9 la sută și 25,7 la sută, respectiv (în raport cu aceeași perioadă a anului precedent). Având în vedere faptul că ritmul creșterii creditării bancare este mai jos decât cel estimat pe termen lung, am menținut rata amortizorului anticiclic la zero și rata amortizorului sistemic la 1 la sută.

18. Ne menținem angajamentul de a consolida în continuare autonomia instituțională și guvernarea BNM, în consultare cu FMI. Ținând cont de contextul extrem de incert, independența BNM rămâne esențială pentru a asigura eficacitatea menținerii stabilității macroeconomice și financiare. În acest sens, ne asumăm cu fermitate angajamentul să implementăm pe deplin recomandările privind asigurarea măsurilor necesare de protecție. Am adoptat, în urma consultărilor cu experții FMI, modificările legislative relevante, elaborate cu scopul consolidării prevederilor ce țin de: (i) procedurile și criteriile pentru numirea, demiterea și renunțarea la mandat a guvernatorului, viceguvernatorilor și a membrilor Consiliului de supraveghere; (ii) interzicerea influenței actorilor publici și privați; și (iii) clarificarea responsabilităților manageriale ale guvernatorului și ale Comitetului executiv. Pe viitor, vom asigura autonomia operațională a BNM în ceea ce privește gestionarea activelor sale și vom introduce un sistem de numire eşalonată în funcție pentru membrii actuali ai Consiliului de supraveghere al BNM, așa încât mandatele lor să nu expire simultan, în deplină conformitate cu recomandările privind asigurarea măsurilor necesare de protecție instituțională.

19. Ne păstrăm pe deplin angajamentul de a menține progresul recent în reformarea sectorului bancar. În acest scop, ne vom asigura că acțiunile întreprinse în procesul de înlăturare a acționarilor care nu corespund criteriilor de onorabilitate și profesionalism – inclusiv a celor care acționează în mod concertat – nu vor putea fi inversate. Suntem hotărâți să facem dreptate în raport cu făptașii fraudei, prin efectuarea investigațiilor, urmării penale și proceselor de judecată într-o manieră independentă și cuprinzătoare. În acest context, recunoaștem riscurile pentru stabilitatea financiară care ar putea surveni în urma desfășurării procedurilor legale față de bănci, în calitatea lor de persoane juridice. Ținând cont de acest fapt, consolidăm mecanismele de management al crizelor, ridicând discuția asupra problemelor stabilității financiare și riscurilor bugetare din sistemul bancar la nivelul Comitetului Național de Stabilitate Financiară, totodată analizând riscurile respective la nivelul Consiliului Suprem de Securitate. Am pregătit – și vom actualiza periodic, ulterior cu discutarea în cadrul Comitetului Național de Stabilitate Financiară – planurile cuprinzătoare de acțiuni în situații de urgență pentru (i) a ne asigura ca toate cerințele de formare a provizioanelor și cerințele de capital aplicate unei bănci pentru asigurarea respectării deciziilor judecătorești în derulare să fie conforme cu standardele internaționale de raportare financiară și regulamentele BNM; (ii) a solicita prezentarea unor planuri credibile de restabilire a capitalului, cu termene clare, în cazurile în care nivelul capitalului scade sub limitele prudențiale, de rând cu alte acțiuni de supraveghere menite să corecteze situația; și (iii) a pune în aplicare, dacă va fi necesar, măsurile de rezoluție identificate de către autoritățile competente, pentru menținerea stabilității financiare, în conformitate cu Legea privind redresarea și rezoluția băncilor.

20. BNM întreprinde în continuare pașii necesari pentru a asigura o guvernare corporativă adecvată și un management profesionist al băncilor. În timp ce sprijinim ofertele publice inițiale (OPI) ale băncilor comerciale la burse de valori cu renume din străinătate, ne menținem angajamentul de a păstra capacitatea înaltă a cadrului nostru de supraveghere, în special în ceea ce privește accesul la informații despre acționari, competențele de supraveghere asupra acționariatului, reglementările privind jurisdicția investitorilor și guvernarea bancară.

21. Suntem hotărâți să fortificăm supravegherea sectorului financiar, inclusiv prin consolidarea cadrului de gestionare a crizelor financiare și cadrul macro-prudențial, în conformitate cu recomandările Raportului privind analiza stabilității sectorului financiar (FSSR). În acest scop, BNM a înregistrat progrese în procesul de pregătire a revizuirii tematice a Legii privind Redresarea și Rezoluția Bancară și a actelor normative respective, în conformitate cu cele mai bune practici aplicabile condițiilor din Moldova și în baza recomandărilor experților FMI, pentru a identifica deficiențele și a introduce prevederi ce țin de sporirea flexibilității cerințelor minime privind fondurile proprii și obligațiunile eligibile (MREL), de condițiile de acces la fondul de rezoluție și participarea Fondului de garantare a depozitelor în sectorul bancar (FGDSB) la finanțarea măsurilor de rezoluție (**criteriu de performanță structurală, 30 iunie 2023**). De asemenea, am avansat în revizuirea cuprinzătoare a cadrului de lichidare a băncilor, având în vedere consolidarea procedurilor de lichidare, inclusiv prin introducerea unei proceduri de lichidare forțată care să asigure atingerea obiectivelor de politici publice fără a împiedica îndeplinirea de către BNM a altor funcții. Suntem în proces de eliminare a lacunelor din cadrul macroprudențial, inclusiv prin modificarea Legii nr. 548/1995 cu privire la Banca Națională a Moldovei pentru a-i oferi BNM un mandat legal explicit de asigurare a stabilității financiare. BNM intenționează, de asemenea, să actualizeze cadrul de testare la stres a macro-solvabilității. În afară de aceasta, intenționăm să modificăm actele legislative relevante pentru a ne asigura că BNM este

în stare să-și exercite activitatea de supraveghere fără a fi restricționată de termene-limită inadecvate sau alte impedimente în calea activității eficiente de supraveghere a sectorului financiar, introduse în anul 2019 în Codul administrativ.

22. Ne angajăm să consolidăm mecanismele de asigurare a stabilității financiare. Vom întări capacitatea Fondului de garantare a depozitelor în sectorul bancar pentru rambursarea depozitelor asigurate în cazul unor falimente bancare în viitor, inclusiv prin efectuarea de teste de răspuns la stres atât pentru Fondul de garantare a depozitelor în sectorul bancar, cât și pentru bănci. Vom consolida nivelul de pregătire a BNM pentru situațiile de rezoluție bancară în vederea implementării instrumentului bancă-punte și a instrumentului de recapitalizare internă, inclusiv pregătirea planurilor operaționale respective, precum și vom consolida cooperarea între agenții.

23. Ne angajăm să contribuim la promovarea agendei de mediu în cadrul sistemului financiar și să ne asigurăm că riscurile climatice nu amenință stabilitatea financiară, în conformitate cu planul strategic al BNM. În vederea atingerii obiectivului de consolidare a rezilienței la schimbările climatice, intenționăm: (i) să încurajăm finanțarea favorabilă mediului prin integrarea riscului climatic în cadrul de supraveghere a sectorului financiar, inclusiv prin asistarea băncilor și altor instituții financiare în materie de guvernare, gestionare, raportare și dezvăluire a riscurilor aferente schimbărilor climatice; și (ii) să dezvoltăm capacitatea de monitorizare a riscurilor climatice în cadrul sectorului financiar pentru a putea efectua eventual teste de rezistență la crizele de mediu, cu publicarea ulterioară a rezultatelor acestor teste. Până în 2025, în conformitate cu prioritățile sale strategice, BNM își consolidează capacitatea de reglementare și supraveghere axate pe agenda de mediu prin diverse ateliere și grupuri de lucru în cadrul Rețelei bancare și financiare durabile (Rbfd) și intenționează să-și dezvolte cadrul aferent finanțării de mediu durabile. În afară de aceasta, am modificat cadrul nostru de gestionare a rezervelor pentru a permite în mod explicit investiții în "obligațiunile verzi".

24. Lucrăm asupra îmbunătățirii supravegherii sectorului nebanca în materie de viabilitate, guvernare corporativă și practici de gestionare a riscurilor. Ne vom axa, în primul rând, pe realizarea angajamentului asumat anterior de transfer către BNM a responsabilităților de reglementare și supraveghere a organizațiilor de creditare nebanca, asociațiilor de economii și împrumut, birourilor istoriilor de credit, companiilor de asigurări și companiilor de intermediere în sectorul asigurărilor, începând cu 1 iulie 2023. Vom soluționa și aspectele operaționale care au rămas, inclusiv transferul de la Comisia națională a pieței financiare (CNPF) a arhivelor, actelor normative, dosarelor în proces de judecată și valorificarea resurselor umane.

- **Organizațiile de creditare nebanca.** Punerea în aplicare, începând cu 1 septembrie 2022, a cerințelor față de raportul dintre credite și garanții (RCG) și raportului dintre serviciul datoriei și venituri (RSDV), precum și evaluarea mai strictă a bonității creditorilor de către organizațiile de creditare nebanca au contribuit, respectiv, la o reducere (față de anul precedent) a creditării nebanca cu 21,9 la sută în luna decembrie 2022. Actualizăm cerințele de raportare pentru organizațiile de creditare nebanca ca să monitorizăm îndeaproape respectarea de către OCN a prevederilor Regulamentului cu privire la creditarea responsabilă și ne propunem să finalizăm acest proces până în luna iulie 2023.

- **Companiile de asigurări.** Am modificat modalitatea de raportare a indicatorilor de solvabilitate și lichiditate, pentru a actualiza valoarea acțiunilor corporative și deprecierea activelor imobiliare, totodată calculând corect obligațiile vizate în cadrul litigiilor. În luna aprilie 2022 am adoptat o nouă Lege privind activitatea de asigurare și reasigurare, pentru a transpune cerințele Pilonului II (governanța corporativă) și Pilonului III (standardele de raportare) ale cadrului de reglementare Solvency II. CNPF va elabora toate actele normative de importanță critică pentru facilitarea implementării pilonilor II și III ai cadrului Solvency II. CNPF va adopta acte normative cu privire la licențiere, acționarii calificați și cerințele de conformitate și cerințele prudențiale (**criteriu de performanță structurală, 30 iunie 2023**). Pe viitor, BNM planifică să efectueze o analiză a bilanțului tuturor companiilor de asigurări pentru a evalua gradul lor de pregătire pentru implementarea ulterioară a Pilonului I. În concordanță cu planul de redresare financiară aprobat, o companie de asigurări a fost recapitalizată cu succes. Din aprilie 2022, o companie de asigurări se află în procedură de administrare specială, instituită pentru a asigura respectarea cerințelor de reglementare, dată fiind calitatea proastă a guvernantei corporative și nerespectarea standardelor de reglementare. Pe motiv că societatea de asigurări nu s-a conformat cerințelor de reglementare, chiar fiind sub administrare specială, la 9 martie 2023 i-a fost retrasă licența. La 1 aprilie 2023 va intra în vigoare noua Lege cu privire la asigurarea de răspundere civilă auto, care a fost adoptată în luna aprilie 2022.

25. Consolidăm cadrul de reglementare a piețelor de capital și actualizăm arhitectura instituțională în contextul protecției consumatorilor de servicii financiare.

- **Depozitarul central de valori mobiliare.** Intenționăm să consolidăm supravegherea piețelor de capital prin transferul competențelor de supraveghere legate de piața de capital ale DCU de la BNM la CNPF. Am creat un grup de lucru comun al acestor instituții pentru a stabili aspectele ce țin de supraveghere, drepturile de proprietate și guvernanta DCU în temeiul noului cadru de reglementare. Am elaborat un proiect de lege privind modificarea Legii cu privire la Depozitarul central unic al valorilor mobiliare pentru a clarifica responsabilitățile de reglementare și supraveghere ale BNM și CNPF, în vederea promovării siguranței, eficienței și integrității pieței de capital și a sistemelor de decontare utilizate pentru valorile mobiliare.
- **Protecția consumatorilor de servicii financiare.** Intenționăm să încredințăm CNPF mandatul de protecție a consumatorilor de servicii financiare, inclusiv prin acordarea unor responsabilități bine definite în materie de protecție a consumatorilor, pentru toate categoriile de servicii financiare. Am elaborat conceptul arhitecturii instituționale care stă la baza reformei, concept care definește în mod clar obiectivele și responsabilitățile BNM și CNPF. Proiectele de modificări legislative necesare pentru realizarea reformei sunt în discuție la moment și intenționăm să le adoptăm până la 1 iulie 2023. De asemenea, vom asigura un nivel de finanțare pentru CNPF care să fie adecvat pentru exercitarea noului mandat.

26. Luăm măsuri în vederea îmbunătățirii incluziunii financiare. În acest scop, BNM modernizează activ infrastructura pieței financiare pentru a facilita plățile fără numerar, prin dezvoltarea unui sistem de plăți instantanee și, cu timpul, a sistemului bancar deschis bazat pe DSP2. Depunem eforturi pentru a adera la zona unică de plăți în euro (SEPA). Potrivit recomandărilor din Raportul privind analiza stabilității sectorului financiar (FSSR), actualizăm cadrul de reglementare cu privire la sistemul de verificare online a identității persoanelor

(procedura electronică „Cunoaște-ți clientul” – e-KYC) până în septembrie 2023, ceea ce va spori calitatea serviciilor acordate clienților și procesul de utilizare a serviciilor financiare reglementate. Acest lucru va spori, de asemenea, eficacitatea regimului nostru de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului și gradul lui de acoperire. Direcția FinTech de la BNM are o atitudine pro-activă în raport cu sectorul privat în ceea ce privește elaborarea produselor noi în baza infrastructurii de plăți imediate, care urmează să mobilizeze servicii digitale și să ofere servicii financiare moderne, rapide, eficiente și cuprinzătoare pentru consumatori și IMM-uri. Ne asumăm angajamentul să creăm un comitet care va întruni reprezentanți ai instituțiilor relevante, care va elabora, implementa și monitoriza Strategia națională de incluziune financiară.

27. Ne angajăm să protejăm sectorul financiar de fluxurile financiare ilicite. În acest scop, vom continua să consolidăm regimul național de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului, în special prin eliminarea vulnerabilităților identificate în evaluarea MONEYVAL din 2019. Pentru a spori capacitatea instituțiilor financiare de a-și juca rolul de „gardieni”, am desfășurat activități de informare a sectorului cu privire la o mai bună înțelegere a riscurilor, punerea în aplicare a unei abordări bazate pe riscuri și la aplicarea mai eficientă a măsurilor de prevenire care se concentrează pe raportarea tranzacțiilor suspecte, pe identificarea persoanelor expuse politic și a beneficiarilor efectivi. Ne angajăm să continuăm aceste eforturi, inclusiv prin activități de supraveghere specifice. De asemenea, vom consolida capacitățile autorităților de reglementare și vom îmbunătăți coordonarea între toți actorii relevanți, inclusiv autoritățile de reglementare, organele de drept și sectorul privat. Am adoptat Strategia națională de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului pentru anii 2020-2025, vom actualiza evaluarea națională a riscurilor, vom elabora planul de acțiune aferent și vom publica apoi rezultatele.

D. Reformarea sectorului întreprinderilor de stat și a sectorului energetic

28. Reformarea sectorului întreprinderilor de stat în vederea sporirii eficienței și atenuării riscurilor bugetare rămâne o prioritate. Sectorul întreprinderilor de stat subminează concurența, productivitatea și investițiile private, generând în același timp riscuri bugetare semnificative. Problema sectorului dat rezidă în performanța redusă, în condițiile unei guvernante slabe și supravegheri inadecvate, precum și din cauza activităților necomerciale, capacităților modeste și independenței limitate ale consiliilor de supraveghere.

- În luna decembrie 2022 am adoptat o strategie privind proprietățile statului care vizează toate întreprinderile de stat la nivelul guvernului central, în vederea identificării întreprinderilor aflate în proprietate publică care vor fi supuse reorganizării, privatizării sau lichidării, și elaborării unor planuri de consolidare a guvernantei lor. Raționamentele strategiei includ: (i) sprijinirea intereselor economice naționale; (ii) menținerea infrastructurii critice; (iii) producerea de bunuri și servicii strategice ; și (iv) acordarea de servicii sociale de bază.
- În perspectivă, vom finaliza un triaj al întreprinderilor de stat în subordinea instituțiilor administrației publice centrale, în conformitate cu Strategia privind proprietatea de stat aprobată (**criteriu de performanță structurală, 31 decembrie 2023**). Ca un prim pas către atingerea acestui obiectiv, vom crea un grup de lucru format din reprezentanții ministerelor de resort pentru a pune în aplicare triajul pe baza procedurilor și indicatorilor prevăzuți în această Strategie. De asemenea, intenționăm să propunem o strategie de privatizare pentru

întreprinderile mici și mari și să stabilim criterii de referință cu caracter economic pentru a identifica condițiile cele mai oportune pentru demararea eforturilor de deetatzare.

- În februarie, cu susținerea Băncii Mondiale, am transmis în Parlament proiectul de modificare a Legii cu privire la întreprinderea de stat și întreprinderea municipală. În urma adoptării modificărilor respective, APP va fi împuternicită (i) să asigure adoptarea de către întreprinderile de stat a unor coduri de guvernanză corporativă, în baza unui model aprobat de Guvern și (ii) să evalueze performanța membrilor consiliilor de supraveghere ale întreprinderilor de stat. Alte modificări propuse vizează crearea unor comisii de audit în interesul public care să activeze ca organe executive ale întreprinderilor de stat și includerea unor membri independenți în componența consiliilor de conducere ale întreprinderilor de stat. Totodată, am remis Guvernului spre aprobare regulamentele privind procesul de selectare a membrilor consiliilor întreprinderilor de stat și remunerarea acestora.

29. Protejarea securității energetice rămâne o prioritate pe fundalul riscurilor în creștere. Ajustarea tarifelor constituie un element de importanță critică al politicii de gestionare a majorării prețurilor de import la resursele energetice, iar suportul din partea bugetului de stat va depinde de disponibilitatea resurselor bugetare. Totodată, am luat măsuri pentru reducerea consumului de energie.

- **Gazele naturale.**

- În 2022, ca parte a planului de acțiuni pentru protecția securității energetice în cazuri de urgență, am recapitalizat compania "Energocom" cu circa 6,1 miliarde lei (2,2 la sută din PIB), folosind mijloace bugetare pentru stocarea rezervelor de gaze naturale. Totodată, am utilizat și linia de credit de 300 milioane euro, acordată de BERD. Aceste măsuri ne-au permis să acumulăm rezerve suficiente de gaze pentru perioada rece din acest an (rezervele atingând echivalentul a câteva luni de consum din perioada rece a anului). "Energocom" continuă să achiziționeze gaze naturale de pe piață, reducând astfel prețul mediu al gazelor naturale stocate în rezerve.
- Pentru a proteja agenții economici de impactul creșterii costului resurselor energetice, am decis la sfârșitul lunii ianuarie 2023 să oferim compensații parțiale pentru un consum plafonat la 500 metri cubi de gaze naturale. Pentru perioada ianuarie-martie 2023 am alocat pentru acest scop 230 milioane lei, din care, conform situației la 13 martie 2023, au fost debursate 25 milioane lei.
- În calitate de stat-membru al platformei energetice a UE, vom valorifica relațiile noastre de cooperare la nivel regional în vederea promovării eforturilor de reducere a dependenței de importul de gaze naturale și eliminarea blocajelor și ineficiențelor ce țin de infrastructură. La concret, în conformitate cu planul de acțiuni pentru regiunea Europa de Sud-Est al platformei energetice a UE, [ne-am asigurat] ca reglementările vamale să-i permită Republicii Moldova operaționalizarea fluxurilor de revers virtuale prin conductele de gaze. Am ajustat cadrul de reglementare pentru a asigura o aliniere mai bună și mai rapidă a tarifelor la prețurile de import ale gazelor naturale.

- În urma coordonărilor cu Secretariatul Comunității Energetice, ANRE va acorda până în luna august 2023 certificarea finală pentru companiile separate ale operatorului de sistem în sectorul gazelor naturale, în conformitate cu unul din modelele prevăzute de lege.
- **Energia electrică.**
 - Războiul este în continuare o sursă de incertitudine în privința prețurilor și livrărilor. În perioada ianuarie-martie, am reușit să asigurăm achizițiile de energie electrică la un preț avantajos, pe baza contractelor lunare cu „MGRES”, producătorul de energie electrică din regiunea transnistreană, aflat în proprietatea companiei ruse „Inter-RAO”. Cu toate acestea, având în vedere deficitul de gaze importate de la „Gazprom”, începând cu octombrie 2022, „MGRES” a redus substanțial volumul de energie electrică generată și furnizată, astfel încât a apărut necesitatea de a efectua achiziții pe piețele spot de peste hotare. Ulterior, escaladarea atacurilor țintite asupra infrastructurii din Ucraina a dus la reducerea și apoi stoparea livrărilor de energie electrică chiar și pentru Moldova. În scopul acoperirii deficitului, am asigurat aprovizionarea cu energie electrică din România prin sistemul electroenergetic ENTSO-E, însă capacitățile rămân a fi limitate, cantitățile disponibile – volatile, iar prețurile – în general mai mari. Recurgerea la partenerii comerciali din UE sau la achizițiile pe piețele spot pentru a acoperi deficitul au dus la majorarea costurilor, în timp ce capacitatea de transmisie transfrontalieră rămâne limitată la 500 MW. Am îndemnat agenții economici și populația să economisească energia electrică în orele de vârf pentru a ajuta la echilibrarea sarcinii în rețea.
 - Continuăm să ajustăm tarifele la energia electrică pentru a reflecta creșterea costurilor. În afară de aceasta, am transferat o compensație directă furnizorului central de energie electrică (care este cumpărător unic al energiei electrice din surse regenerabile și de cogenerare ce fac parte din sistemul de termoficare centralizat), pentru a atenua impactul creșterii prețurilor.

E. Consolidarea statului de drept și combaterea corupției

30. Consolidarea statului de drept și contracararea corupției rămân priorități majore. Ne angajăm să combatem corupția la nivel înalt, să eliminăm actorii nocivi din sfera publică și să punem temelia unui stat de drept în Republica Moldova. Obiectivele noastre pe termen scurt includ curățarea sistemului și crearea unui cadru riguros pentru a menține independența și responsabilizarea actorilor din sectorul justiției, care sunt elemente esențiale pentru combaterea corupției, reducerea căilor de influență politică, instaurarea unei încrederi mai mari în sistemul judecătoresc și îmbunătățirea accesului la justiție și înfăptuirea acesteia. De asemenea, recunoaștem importanța consolidării capacităților instituțiilor cheie, cu asigurarea unei funcționări eficiente. Pentru a atinge obiectivele viitoare, facem acum o revizuire a strategiei naționale anticorupție pentru a purcede apoi la elaborarea unei strategii noi.

31. Recunoaștem importanța și necesitatea consolidării independenței, integrității și eficienței sistemului judecătoresc. Vom continua modernizarea sistemului de justiție, ținând cont de recomandările experților și organizațiilor internaționale. Aceste priorități sunt cuprinse în Strategia pentru asigurarea independenței și integrității justiției care a fost adoptată în Parlament la începutul lunii decembrie 2021. În martie 2022 a fost adoptată legislația care reglementează

verificarea integrității candidaților la Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) și Consiliul Superior al Procurorilor (CSP) și colegiile organelor respective, în baza unui proces transparent. Acest proces a fost elaborat în consultare cu organismele internaționale relevante și a fost finalizat pentru membrii CSM, în curând urmând să demareze pentru membrii CSP. Am început lucrul asupra proiectelor de legi care să asigure aplicarea acestui proces extraordinar de evaluare la Curtea Supremă de Justiție (CSJ). Ne angajăm să realizăm aceste reforme în conformitate cu principiile constituționale și normele și standardele recunoscute la nivel internațional. În agenda de reforme se înscriu măsurile de îmbunătățire a sistemului de recrutare, numire, evaluare, promovare și sancționare disciplinară a judecătorilor odată cu finalizarea procedurii de verificare a integrității acestora (vetting-ului). Recentele modificări constituționale au deschis calea unor reforme importante în cadrul CSM, în special prevederile ce țin de înlăturarea membrilor din oficiu, conforme cu recomandările Comisiei de la Veneția. Transformarea Curții Supreme de Justiție într-o curte de casație în vederea îmbunătățirii calității practicii judiciare rămâne una dintre prioritățile noastre principale. Vom continua reformele de optimizare a sistemului judecătoresc și sporirea transparenței din sistem.

32. Ne angajăm să îmbunătățim capacitățile serviciului de urmărire penală și integritatea lui. Pentru a îmbunătăți eficiența și responsabilizarea procuraturii, recent au fost adoptate amendamente ce țin de evaluarea extraordinară a Procurorului General. Pentru a ne asigura că aceste evaluări sunt efectuate în conformitate cu principiile stipulate în Constituție, am elaborat criteriile și procedurile specifice, asigurând toate garanțiile necesare, în consultare cu partenerii internaționali. Sunt necesare reforme pentru îmbunătățirea sistemului existent de evaluare și sancționare a procurorilor, inclusiv prin eficientizarea procedurilor disciplinare și scoaterea Inspecției procurorilor din subordinea Procurorului General. Principalul nostru obiectiv este să consolidăm independența, responsabilitatea și capacitățile Consiliului Superior al Procurorilor (CSP) în calitate de organ de autoadministrare al procurorilor. În acest sens, este prevăzută eventuala revocare a membrilor CSP din oficiu.

33. Rămânem fermi în angajamentul nostru de a combate corupția adânc înrădăcinată prin fortificarea cadrului legal anticorupție. În septembrie 2020, am modificat Codul Penal în așa fel, încât principalele infracțiuni de corupție să fie clasificate drept infracțiuni grave. Ca urmare a acestor modificări, în cazul acestui tip de infracțiuni va fi posibil de prelungit termenele de prescripție și de aplicat măsuri de protecție a martorilor și altor participanți la procedurile penale. În plus, am început un proces complex de modificare a Codului de procedură penală, în vederea îmbunătățirii procesului de justiție penală, permițând organelor procuraturii să instrumenteze mai eficient dosarele penale și să sancționeze mai punctual autorii infracțiunilor. Pentru a atinge acest obiectiv, în urma consultărilor cu experții FMI, am modificat Codul de procedură penală pentru a prevedea criterii și proceduri clare de aplicare a procedurilor simplificate și interzicerea reducerii termenelor de încarcerare pe cazurile de corupție sub nivelul minim prevăzut (**acțiune prealabilă**, criteriu de performanță structurală neîndeplinit până la termenul-limită, 31 decembrie 2022).

34. Vom promova măsurile de consolidare a integrității, capacităților și independenței celor mai importante instituții din domeniul prevenirii și combaterii corupției, având drept scop depistarea, anchetarea și urmărirea penală eficientă a cazurilor de corupție la nivel înalt. În urma consultărilor cu experții FMI, am perfecționat procesul de selectare a procurorului-șef al PA prin operarea în aprilie 2022 a modificărilor la Legea nr. 3/2016 cu privire la Procuratură. Imediat după aceasta am demarat procesul de selectare a procurorului-șef al Procuraturii

Anticorupție, în conformitate cu prevederile Legii cu privire la procuratură, în versiunea revizuită (**criteriu de performanță structurală, 31 decembrie 2022**). Procesul de recrutare s-a finalizat în luna iunie 2022, iar noul procuror-șef al Procuraturii anticorupție a preluat funcția la 1 august 2022. Pentru a ne asigura că PA poate funcționa în mod eficient și eficace, am analizat infrastructura instituțională anticorupție pentru a identifica modalitățile de îmbunătățire a eforturilor de aplicare a legislației penale. În acest scop, am modificat legislația relevantă pentru a îngusta mandatele PA și CNA în lupta cu corupția la nivel înalt cu investigarea sau acuzarea (i) oficialilor publici de rang înalt și (ii) actelor de corupție „în proporții deosebit de mari” sau care „se soldează cu consecințe serioase”, așa cum e definit de Codul penal al Republicii Moldova (**acțiune prealabilă**, criteriu de performanță structurală neîndeplinit până la termenul-limită, 31 decembrie 2022). Pe lângă aceasta, ne angajăm să sporim autonomia operațională a Procuraturii Anticorupție prin a-i permite gestionarea independentă a propriului buget și exercitarea controlului asupra resurselor umane și financiare. Ca un prim pas, vom implementa Legea nr. 3/2016 cu privire la Procuratură, care prevede că procuraturile specializate vor avea bugete proprii. Pentru a ne asigura că în anul 2024 PA va funcționa în baza unui buget independent, vom acorda un cod separat (de nivelul doi al clasificării bugetare organizaționale) în registrul instituțiilor bugetare gestionat de Ministerul finanțelor, astfel încât PA să fie inclusă ca poziție separată (**criteriu de performanță structurală revizuit, 30 iunie 2023**).

35. Măsurile anti-corupție sunt axate tot mai mult pe combaterea corupției la nivel înalt și recuperarea bunurilor infracționale. În primele șase luni ale anului 2022, CNA a oferit sprijin în desfășurarea anchetelor financiare paralele pe dosare în care au fost implicați 22 foști și actuali deputați, un fost președinte de țară și un fost președinte de Parlament, precum și 7 procurori și 3 judecători, toți deținând funcții de conducere. Totodată, în prima jumătate a anului 2022 au fost confiscate bunuri infracționale în valoare de aproximativ 630 milioane de lei. De asemenea, suntem în proces de creare a unei baze de date cu informații despre bunurile arestate, ceea ce va asigura un nivel mai înalt de transparență în gestionarea bunurilor confiscate și ducerea evidenței măsurilor executorii întreprinse ca urmare a pronunțării hotărârilor judecătorești definitive. Printre prioritățile de viitor se regăsește intensificarea măsurilor de verificare a averilor funcționarilor de rang înalt, inclusiv bunurile deținute de aceștia în străinătate, utilizând prevederile cadrului legal privind declararea bunurilor și îmbogățirea ilicită. Pentru a atinge acest scop, ne propunem să sporim eficacitatea regimului de declarare a averii, inclusiv în contextul amendamentelor la Legea 132/2016 și Legea 133/2016 adoptate în luna octombrie 2021, care au impus cerința indicării valorii de piață a activelor în declarațiile de avere.

36. Rămânem fermi în angajamentul nostru de a realiza progrese în ceea ce privește recuperarea activelor sustrase în urma fraudei bancare din 2014 prin aplicarea măsurilor și acțiunilor de urmărire penală, cu utilizarea diverselor canale și cooperarea cu omologii străini, inclusiv prin crearea unor echipe de investigație comune. Vom consolida coordonarea între toate părțile interesate, sub conducerea Consiliului Suprem de Securitate. În afară de aceasta, vom stabili proceduri pentru confiscarea activelor în urma condamnării și vom identifica organul responsabil de acest proces.

F. Statistica economică

37. Rămânem dedicați obiectivului de îmbunătățire a calității statisticii economice.

Eforturile noastre continuă să fie orientate către perfecționarea proceselor de producere și diseminare a datelor statistice economice care rămân vitale pentru promovarea eficientă a politicii macroeconomice și în procesul de luare a deciziilor. Cu toate acestea, capacitatea operațională a Biroului Național de Statistică este afectată, printre altele, de (i) resursele umane și financiare limitate; (ii) sistemul informațional inadecvat; (iii) lacunele cadrului legislativ privind accesul la datele cu caracter personal din surse de date administrative și private în scopuri statistice și (iv) coordonarea necorespunzătoare între instituții în cadrul Sistemului Statistic Național. În acest scop, vom elabora un nou document de planificare strategică multianual pentru dezvoltarea în continuare a sistemului statistic național, care să cuprindă îmbunătățiri în procesul de producere și diseminare a statisticii oficiale, pentru a îmbunătăți calitatea și accesibilitatea datelor statistice. Vom elabora cadrul juridic pentru producerea datelor statistice în conformitate cu standardele UE relevante, în special pentru a permite accesul la datele cu caracter personal din surse administrative și private în scopuri statistice. Planificăm să consolidăm coordonarea în cadrul sistemului statistic național și să alocăm resurse adecvate pentru a îmbunătăți colectarea și prelucrarea datelor.

G. Monitorizarea programului

38. **În viitor, programul va fi monitorizat în baza evaluărilor semi-anuale.** Calendarul complet al evaluărilor de program este specificat în raportul respectiv al echipei FMI. Criteriile de performanță cantitative, clauza de consultare privind inflația și țintele indicative au fost extinse pentru a include țintele pentru luna martie 2024. Pentru finalizarea acestei evaluări, au fost propuse două acțiuni prealabile în domeniul combaterii corupției, legate de criteriile de performanță structurală neîndeplinite la 31 decembrie 2022. Totodată, solicităm revizuirea criteriului de performanță structural stabilit pentru 30 iunie 2023, și anume cerința de a asigura funcționarea AP în baza unui buget independent, astfel încât să fie stipulat că intenționăm să atingem acest obiectiv prin atribuirea AP a unui cod separat în registrul instituțiilor bugetare ținut de Ministerul finanțelor, și nu prin modificarea Ordinului Ministerului finanțelor nr. 208/2015 privind Clasificația bugetară, după cum s-a prevăzut inițial. Criteriile de performanță cantitative, clauza de consultare privind inflația și țintele indicative sunt expuse în Tabelul nr. 1, după cum este specificat în Memorandumul Tehnic de Înțelegere, anexat la Scrisoarea de Intenție din 4 aprilie 2023. Acțiunile prealabile, de rând cu criteriile de performanță structurală, sunt expuse în Tabelul 2.

Tabelul 1. Moldova: Țintele de performanță cantitativă, decembrie 2022 - decembrie 2024

	2022					2023				2024
	September		December			March ^{1/}	June	September ^{1/}	December	March ^{1/}
	Prog. Target CR 22/320	Actual	Prog. Target CR 22/320	Actual	Status	Prog. Target CR 23/6	Prog. Target CR 23/6	Prog. Target CR 23/6	Prog. Target CR 23/6	Proposed Prog. Target
1. Quantitative performance criteria^{1/}										
Ceiling on the cash deficit of the general government	14,521	2,950 ^{5/}	17,219	14,976	Met	5,130	7,250	10,890	18,527	
Floor on net international reserves of the NBM (stock, millions of U.S. dollars) ^{2/}	2,515	4,347	2,692	4,478	Met	2,806	2,946	3,046	3,146	
2. Continuous performance criteria										
Ceiling on accumulation of external payment arrears (millions of U.S. dollars)	0	0	0	0	[Met]	0	0	0	0	0
3. Indicative targets										
Ceiling on the general government wage bill	16,505	15,259	21,783	21,400	Met	5,640	12,550	18,630	25,618	
Floor on targeted social spending undertaken by the general government ^{3/}	1,055	1,085	2,065	2,213	Met	3,607	4,717	4,882	5,989	
Floor on developmental spending undertaken by the general government ^{4/}	19,390	23,942	28,654	37,693	Met	7,530	14,790	22,980	34,940	
4. Inflation Consultation Bands (in percent)										
Outer Band (upper limit)	37.0		33.0			25.0	16.0	11.5	11.0	8.0
Inner Band (upper limit)	35.5		31.5			23.5	14.5	10.0	9.5	6.5
Center point	34.0	34.0	30.0	30.2	Met	22.0	13.0	8.5	8.0	5.0
Inner Band (lower limit)	32.5		28.5			20.5	11.5	7.0	6.5	3.5
Outer Band (lower limit)	31.0		27.0			19.0	10.0	5.5	5.0	2.0

1/ Indicative targets for March 2023, September 2023 and March 2024.

2/ The NIR target is set as specified in the TMU.

3/ Includes Energy Vulnerability Reduction Fund (EVRF), heating allowance, payments under Ajutor Social and unemployment insurance programs.

4/ Includes health, educational, and infrastructure spending.

5/ Revised from 1.917 in CR23/6 (MEFP Table 1).

Tabelul 2. Republica Moldova: Acțiunile prealabile și criteriile de performanță structurale în cadrul Programului susținut de FMI prin mecanismele de finanțare ECF (Mecanismul extins de creditare) și EFF (Mecanismul de finanțare extinsă)

	Measure	Rationale	Timeframe	Status
Structural Benchmarks				
Anti-Corruption and Rule of Law				
1	Amend relevant legislation to narrow the mandates of the APO and NAC to high-level corruption involving investigation or prosecution of (i) public officials of high office and (ii) corruption "in large proportions" or "resulting in serious consequences", as defined by the Moldova Criminal Code.	Promote the integrity, capacity and independence of key anti-corruption institutions to effectively detect, investigate, and prosecute high-level corruption.	end-December 2022	Not met.
2	Amend the Criminal and Criminal Procedure Codes to add clear criteria and procedures for the application of plea bargaining and other sentence reduction or mitigation provisions and to prohibit the reduction of a term of imprisonment in corruption cases below the statutory minimum.	Strengthen enforcement of the anti-corruption legal framework	end-December 2022	Not met.
3	In accordance with the amended Law on Prosecution Service, establish the special pre-selection committee, which includes experts with international experience, and appoint an individual with the necessary professional skills and irreproachable reputation to the head of the Anti-Corruption Prosecution Office (APO).	Strengthen anti-corruption institutions.	end-December 2022	Met.
4	To ensure that the APO operates with an independent budget in 2024, amend the Order of the Ministry of Finance no. 208/2015 on Budget Classification to include APO as a separate line item.	Strengthen anti-corruption institutions	end-June 2023	
Fiscal Governance				
5	Amend legislation and regulations to expand the coverage of the existing PIM framework to include projects implemented by the state budget, externally funded projects, and extrabudgetary funds.	Strengthen the public investment management framework	end-September 2022	Met.
6	Institutionalize tax expenditure reviews to be part of the annual State budget planning process.	Support fiscal consolidation and eliminate inefficiencies and inequities of the tax system	end-March 2023	
7	Extend the tax expenditure analyses to include excise, customs duties, and real estate tax.	Support fiscal consolidation and eliminate inefficiencies and inequities of the tax system	end-December 2023	
8	Introduce a General Anti-Avoidance Rule provision in the Tax Code to counter domestic and international abusive tax practices.	Strengthen tax administration reforms and revenue mobilization	end-September 2023	
9	Implement an automated tax filing compliance program to improve on-time filing of tax returns, including by assigning penalties for late- or non-filing.	Strengthen tax administration reforms and revenue mobilization	end-December 2023	
Financial Sector Oversight				
10	Strengthen provisions for the institutional autonomy of the NBM: (i) the procedures and criteria for the appointment, resignation and dismissal of the Governor and Deputy Governors and members of the Supervisory Board; (ii) prohibiting influence from public and private parties; and (iii) clarifying managerial responsibilities for the governor and the executive board.	Strengthen the institutional autonomy and governance of the NBM	end-October 2022	Not met. Adopted in December 2022.
11	Prepare a targeted review of the BRRL and the relevant secondary legislation, in line with good practices as appropriate to Moldova and based on IMF staff recommendations, to identify shortcomings, introduce more flexibility to the MREL requirement, the conditions of access to the resolution fund, and the participation of the DGF in the financing of the resolution measures	Strengthen financial safety net	end-June 2023	
12	The NCFM will adopt secondary legislation on insurance on licensing, qualified shareholders, and fit-and-proper and prudential requirements.	Facilitate implementation of the Solvency II insurance framework	end-June 2023	
SOE and Regulatory Framework Reforms				
13	The government will develop and adopt a state-ownership strategy—for all SOEs operating at the central government level—to identify public enterprises to undergo reorganization, privatization, or liquidation, as well as plans to strengthen their governance.	Improve SOE governance and reduce fiscal risks	end-September 2022	Not met. Adopted in December 2022.
14	Complete a triage of SOEs owned by the central government, in line with the approved state-ownership strategy.	Improve SOE governance and reduce fiscal risks	end-December 2023	

Anexa II. Memorandumul Tehnic de Înțelegere

1. Prezentul Memorandum tehnic de înțelegere (TMU) definește variabilele cu ținte cantitative (acțiunile prelabile, criteriile de performanță și țintele indicative) stabilite de Memorandumul cu privire la politicile economice și financiare (MEFP) și descrie metodele care urmează a fi utilizate pentru evaluarea performanței programului în raport cu țintele date.

A. Țintele cantitative ale programului

2. Programul va fi evaluat în baza criteriilor de performanță și țăintelor indicative. Criteriile de performanță stabilite se referă la:

- nivelul minim al stocului rezervelor internaționale nete (RIN) ale BNM;
- plafonul privind deficitul bugetului guvernului general;
- plafonul privind acumularea arieratelor la plățile externe de către guvernul general (continuu);

Țintele indicative stabilite se referă la:

- plafonul privind fondul de salarizare al guvernului general;
- nivelul minim privind cheltuielile pentru asistența socială bine ținută asumate de guvernul general;
- nivelul minim privind cheltuielile de dezvoltare asumate de guvernul general.

Suplimentar, Programul va include un mecanism de consultare cu privire la rata inflației pe 12 luni.

B. Parametrii inițiali ai programului

3. În scopul monitorizării programului toate activele valutare vor fi exprimate în dolari SUA, la cursul de schimb stabilit de program. Cursul de schimb stabilit de program pentru leul moldovenesc (MDL) în raport cu dolarul SUA este fixat la 17,6627 lei pentru un dolar SUA (rata de schimb oficială fixată pentru 30 septembrie 2021). Activele deținute în aur vor fi evaluate la 1801,50 dolari SUA pentru o uncie monetară, acesta este prețul mediu în perioada ianuarie-septembrie 2021 obținut de pe site-ul web al FMI cu privire la prețurile materiilor prime¹. Activele și obligațiunile exprimate în DST și în valute străine, altele decât dolarul SUA, vor fi convertite în dolari SUA la cursurile de schimb respective din 30 septembrie 2021, după cum este fixat în tabelul de mai jos.

¹ <https://www.imf.org/en/Research/commodity-prices>

Cursul de schimb de program	
Euro pentru un dolar SUA	1.1579
Franci elvețieni pentru un dolar SUA	0.9365
Lire sterline pentru un dolar SUA	1.3435
Yene japoneze pentru un dolar SUA	111.9100
Dolari australieni pentru un dolar SUA	0.7206
Dolari canadieni pentru un dolar SUA	1.2741
Renminbi chinezești pentru un dolar SUA	6.4634
Ruble rusești pentru un dolar SUA	72.6642
SDR pentru un dolar SUA	0.7098
Sursa: https://www.imf.org/external/np/fin/data/param_rms_mth.aspx	

C. Definiții instituționale

4. Definiția **bugetului guvernului general** include bugetele de nivel central și local. **Bugetul guvernului central** include bugetul de stat (inclusiv proiectele finanțate din surse externe), bugetul asigurărilor sociale de stat și fondurile de asigurare obligatorie de asistență medicală. La **autoritățile locale** se referă bugetele locale (inclusiv proiectele finanțate din surse externe). Nu se permite crearea de fonduri speciale sau extrabugetare noi pe durata programului. Vor fi excluse din această definiție orice entități de stat care au un statut juridic separat.

D. Definițiile din program

5. **Rezervele internaționale nete ale Băncii Naționale a Moldovei (BNM)** sunt definite ca diferența dintre rezervele brute în valute convertibile și obligațiunile ce reprezintă rezervele autorităților în valută convertibilă².

- În scopul monitorizării acestui program **rezervele brute ale BNM** sunt activele externe imediat accesibile, controlate de BNM, pentru a satisface nevoile balanței de plăți și a efectua intervenții pe piețele valutare. Ele includ aurul monetar, disponibilitățile de DST (Drepturi speciale de tragere), mijloacele rezervate la FMI și disponibilitățile de valută convertibilă care pot fi liber utilizate pentru intervenții pe piața valutară sau în hârtii de valoare emise de state, instituții financiare internaționale, precum și cele emise de agenții

² Pentru aceste scopuri, valutele convertibile includ euro, renminbi chinezesc, yena japoneză, lira sterlină, dolarul SUA, francul elvețian și dolarii australieni și canadieni.

cu un rating de creditare minim AA- la aceste hârtii de valoare și depozitele în contrapărți cu un rating minim de A-³. Din activele de rezervă se exclud subscrierile de capital la instituțiile financiare străine, activele nefinanciare pe termen lung, mijloacele debursate instituțiile internaționale și guvernele altor state, destinate re-creditării și implementării proiectelor, activele în valute neconvertibile, cererile de plăți ale BNM față de băncile sau instituțiile nebankare rezidente, precum și activele străine depuse drept gaj sau altfel grevate, inclusiv cererile de plăți în valută străină rezultate din tranzacțiile cu active derivative (contracte de tip futures, forward, swap sau opțiuni).

- **Obligațiunile de rezervă ale BNM** includ, prin definiție, utilizarea creditului FMI de către BNM, pasivele în valute convertibile ale BNM față de nerezidenți cu scadența inițială de până la un an și un an, precum și pasivele în valute convertibile ale BNM față de rezidenți, excluzând guvernul general și rezervele valutare obligatorii ale băncilor comerciale la BNM. Obligațiunile care apar din utilizarea creditului FMI de către BNM nu includ obligațiunile ce apar din utilizarea alocației de DST.

6. În scopul monitorizării programului stocul activelor de rezervă și pasivelor de rezervă ale BNM va fi evaluat la cursul de schimb stabilit de program, conform descrierii din alineatul 3, mai sus. Sursa de date pentru rezervele brute și obligațiunile este Sinteza Monetară în lei moldovenești publicată de BNM, la care se aplică ajustările în contextul programului. În baza acestei prevederi și în conformitate cu definiția de mai sus, stocul RIN ale BNM la 30 septembrie 2021 a constituit 3708,75 milioane dolari SUA.

7. În contextul calculării deficitului de casă al bugetului guvernului general **creditarea netă de către sistemul bancar** (BNM și băncile comerciale) a guvernului general include: datoria guvernului general față de sectorul bancar (cu excluderea creanțelor aferente dobânzilor acumulate, plăților fiscale și a contribuțiilor sociale ale băncilor comerciale, precum și a recreditării efectuate de băncile comerciale din contul finanțării externe), plus overdraft-urile, creditele directe și disponibilitățile de valori mobiliare de stat, minus depozitele guvernului general (cu excluderea dobânzii calculate la depozitele guvernului și cu includerea conturilor proiectelor finanțate din surse externe)⁴. Din definiție, de asemenea, vor fi excluse hârtiile de valoare emise în baza Legii Nr. 235 din 03.10.2016 privind emisiunea obligațiunilor de stat în vederea executării de către Ministerul Finanțelor a obligațiilor de plată derivate din garanțiile de

³ Ratingul de creditare se va determina prin aplicarea mediei rating-urilor agențiilor de rating internaționale (Fitch, Moody's și Standard and Poor's).

⁴ La calculul creditării nete de către sistemul bancar a guvernului general, vor fi excluse următoarele conturi: 1711, 1712, 1713, 1731, 1732, 1733, 1735, 1761, 1762, 1763, 1801, 1802, 1805, 1807, 2264, 2709, 2711, 2717, 2721, 2727, 2732, 2733, 2796, 2801, 2802, 2811, 2820, și grupul de conturi 2100.

stat nr. 807 din 17 noiembrie 2014 și nr. 101 din 1 aprilie 2015.

8. Monitorizarea acestui indicator se va baza pe Sinteza monetară a BNM și pe datele Trezoreriei. Ministerul Finanțelor va pune la dispoziție datele cu privire la proiectele finanțate din surse externe și soldurile tuturor altor conturi de ajustare. În baza acestor date, în conformitate cu definiția de mai sus, stocul creditării nete de către sistemul bancar va fi calculat sub linia deficitului și la 30 septembrie 2021 a alcătuit 8479,3 miliarde lei.

9. **Plafonul privind deficitul de casă al bugetului guvernului general** este definit ca sumă a următoarelor componente: creditarea netă de către sistemul bancar a guvernului general (conform definiției din paragraful 7), plus volumul net al valorilor mobiliare plasate de guvernul general în afara sistemului bancar, plus alte credite nete acordate guvernului general de sectorul nebanca al țării, plus mijloacele obținute de guvernul general din contul debursărilor datoriei externe pentru susținerea directă a bugetului și pentru finanțarea proiectelor, minus amortizarea achitată, precum și veniturile din privatizare obținute în rezultatul vânzării activelor guvernului general. Deficitul net este o cifră cumulativă de la începutul anului calendaristic și va fi monitorizată din punct de vedere al finanțării la cursul de schimb curent stabilit de BNM pentru ziua efectuării tranzacției.

10. **Valorile mobiliare de stat sub formă de instrument financiar cu cupon** care se vând la valoarea lor nominală vor fi tratate în conturile bugetare ca poziții ce țin de finanțare, prin înregistrarea sumelor obținute de facto de la cumpărători. La data răscumpărării, valoarea de vânzare (nominală) va fi înregistrată ca amortizare, iar plata cupoanelor va fi înregistrată ca achitare a dobânzilor la datoria internă.

11. Noțiunea de **datorie**, în scopurile Memorandumului Tehnic de Înțelegere, este definită în punctul 8 al Ghidului privind Condiționalitatea aferentă datoriei publice în cadrul acordurilor Fondului (anexă la decizia Consiliului directorilor FMI nr. 15688-(14/107) și include angajamentele contractate sau garantate și cele negarantate pentru care nu a fost primită valoarea. Pentru scopurile Programului, noțiunea de "datorie" înseamnă o obligațiune curentă necondiționată, creată în baza unor prevederi contractuale, prin furnizarea de valoare în formă de active (inclusiv valutare) sau servicii, care îl obligă pe debitor să efectueze una sau mai multe plăți în formă de active (inclusiv valutare) sau să presteze servicii, la un moment anumit din viitor, plățile respective vor acoperi suma principală și/sau obligațiunile create în virtutea contractului. Datoria poate avea forme diverse, principalele fiind următoarele:

- i. Împrumuturi, adică avansuri de bani către debitor acordate în baza unei înțelegeri care prevede că debitorul va rambursa mijloacele în viitor (inclusiv depozite, obligațiuni, obligații, împrumuturi comerciale și credite acordate cumpărătorilor) și schimburi temporare de active care sunt echivalente cu

împrumuturi complet garantate, ceea ce înseamnă că debitorul este obligat să ramburseze mijloacele împrumutate și, de obicei, să plătească dobânzi, răscumpărând garanțiile de la cumpărător în viitor (cum ar fi acordurile de răscumpărare și acordurile swap oficiale);

- ii. Credite acordate de furnizori, adică contracte prin care furnizorul îi permite debitorului să amâne plățile până la un moment anume după data livrării mărfurilor sau prestării serviciilor; și
- iii. Acorduri de închiriere, adică acorduri în baza cărora arendașul poate utiliza o proprietate pentru o durată de obicei mai mică decât cea a vieții bunului în cauză, dar fără transferul drepturilor de proprietate, în timp ce locatorul păstrează dreptul de proprietate asupra bunului respectiv. În sensul prezentului document, datoria este valoarea actuală (la începutul contractului de închiriere) a tuturor plăților legate de chirie preconizate pentru perioada contractului, cu excepția plăților necesare pentru folosirea, repararea și întreținerea proprietății.

12. În contextul programului **garantarea** unei datorii apare din orice angajament legal explicit al guvernului general sau al BNM, sau a oricărei alte instituții ce acționează din numele guvernului general de a deservi o astfel de datorie în cazul neachitării din partea beneficiarului (cu referință atât la plățile în numerar, cât și la cele în natură), sau din orice obligațiune legală sau contractuală implicită de finanțare parțială sau integrală a unui deficit de mijloace a părții ce a luat împrumutul. Ca rezultat, recreditarea din partea creditorilor externi a întreprinderilor de stat și a celor în care statul are parte este tratată ca garanție publică (și care, prin urmare, în contextul programului se va monitoriza explicit ca indicator ce se află mai sus de linia deficitului). Pe de altă parte, recreditarea sectorului privat din contul creditorilor externi prin intermediul băncilor comerciale – creditele fiind asigurate cu gaj, băncile comerciale asumându-și în mod explicit riscurile de creditare legate de debitorii finali – este tratată ca datorie contingentă.

13. În contextul programului **arieratele la plata datoriei externe** vor include toate angajamentele de deservire a datoriei ce au expirat (se au în vedere plățile de rambursare a sumei principale a împrumutului sau de achitare a dobânzii, luându-se în considerare perioadele de grație din contract) care apar în legătura cu orice datorie contractată, garantată sau asumată de guvernul central sau de BNM, sau de orice altă instituție care acționează din numele guvernului central. **Plafonul privind acumularea arieratelor la plățile externe** va fi aplicat permanent, pe întreaga durată a programului. Plafonul nu se va aplica față de arieratele la plata datoriei externe care vor rezulta din renegocierea datoriei externe cu creditorii externi, inclusiv cu creditorii Clubului de la Paris; și, în mod specific, față de arieratele la plățile externe în cazul în care creditorul este de acord cu stoparea plăților pe parcursul negocierilor. În contextul acestui criteriu de performanță, neplata serviciului datoriei externe către Rusia nu va genera arierate atunci când Guvernul și BNM nu pot plăti sau deconta conform condițiilor contractuale, cu o singură excepție – dacă aceasta este cauzată de factori care sunt în afara

controlului debitorului (de exemplu, dacă transferul de mijloace financiare este respins din cauza politicilor de conformitate ale instituțiilor financiare intermediare, a sancțiunilor sau a incapacității de a identifica destinatarul), atâta timp cât plățile pentru serviciul datoriei respective au fost transferate integral până la data scadenței contractuale într-un cont fiduciar special⁵ deținut de o parte terță, luând în considerare și perioada de grație prevăzută de contract. Mijloacele financiare din astfel de conturi fiduciare pot fi utilizate doar pentru a satisface obligațiile aferente datoriei externe și utilizarea sau retragerea lor în alte scopuri ar constitui o încălcare a criteriului de performanță.

14. **Cheltuielile de personal ale guvernului general** se definesc ca suma cheltuielilor bugetare salariale ale angajaților din sectorul public, conform clasificării bugetare economice, inclusiv, contribuțiile angajatorilor la fondul de pensii și alte contribuții de asigurări sociale de stat, sau alte genuri de remunerare (premii etc.). Cheltuielile de personal ale guvernului general se definesc în același mod ca și cheltuielile curente raportate la categoria „Salarii” în bugetul guvernului general, potrivit clasificării pe programe a bugetului anual, cu excepția salariilor angajaților întreprinderilor de stat și a celor în care statul are parte și angajaților instituțiilor medicale achitate din Fondul de Asigurări Obligatorii de Asistență Medicală (FAOAM).⁶

15. **Cheltuielile pentru asistența socială bine țintită ale bugetului guvernului general** se definesc ca suma ajutoarelor de șomaj (9012/00322, 9012/0052, 9008/00519 și 9019/0052), ajutorul social (acordat în cadrul programului de asistență socială, 9015/00320), Fondul de reducere a vulnerabilității energetice (9019/00529), ajutorul pentru perioada rece a anului și politica guvernului ce ține de combaterea sărăciei legate de cheltuielile pentru resursele energetice (9015/00322) – achitate din contul bugetului guvernului central.

16. **Cheltuielile de dezvoltare asumate de guvernul general** sunt definite ca suma pachetului de cheltuieli capitale prevăzute în bugetul anual (inclusiv proiectele finanțate din surse străine) și cheltuielile curente în domeniile sănătății și educație (COFOG funcțiile 07 și 09).

E. Mecanismul de consultare cu privire la inflație

17. Politica monetară va trebui să respecte țintele trimestriale privind inflația, conform datelor cu privire la indicii de prețurilor de consum (IPC) publicate de Biroul Național de

⁵ În legislația Republicii Moldova fiind definit ca un cont fiduciar de sechestru cu condiții speciale deschis pentru soluționarea arieratelor.

⁶ La calculul cheltuielilor totale de personal ale guvernului general, vor fi utilizate următoarele conturi ale guvernului central, local, și ale fondurilor speciale din sistemul trezorerial al Ministerului Finanțelor: categoria 210000 Cheltuieli de Personal.

Statistică al Republicii Moldova, stabilite în limitele benzilor de toleranță. Banda îngustă este stabilită în intervalul de $\pm 1,5$ puncte procentuale de la punctul central. Iar la banda mai largă se mai adaogă $\pm 1,5$ puncte procentuale față de banda îngustă. În cazul devierilor de la benzile de toleranță se vor impune consultări cu experții FMI sau cu Consiliul de Directorii Executivi al FMI, care se vor axa pe: (i) evaluarea amplă a politicii monetare promovate și a respectării condițiilor programului susținut de FMI și (ii) cauzele devierilor de la parametrii programați, ținând cont de factorii compensatori și acțiunile de remediere propuse, după necesitate.

18. În cazurile când rata anuală (calculată pe 12 luni) a inflației va depăși limitele benzii înguste stabilite pentru finele fiecărui trimestru, după cum este arătat în tabelul de mai jos, BNM va iniția consultări cu colaboratorii FMI referitor la cauzele devierii și sugestiile privind acțiunile de politici necesare. În cazurile când rata anuală efectivă a inflației va depăși limitele benzii largi stabilite pentru finele fiecărui trimestru (tabelul de mai jos), autoritățile se vor consulta cu Consiliul de Directorii Executivi al FMI referitor la cauzele devierii și sugestiile privind acțiunile de politici necesare, înainte de fi solicitate finanțări suplimentare în contextul mecanismului ECF/EFF.

Benzile consultative privind inflația

	2022		2023				2024
	septembrie	decembrie	martie	iunie	septembrie	decembrie	martie
Banda largă (plafon)	37,0	33,0	25,0	16,0	11,5	11,0	8,0
Banda îngustă (plafon)	35,5	31,5	23,5	14,5	10,0	9,5	6,5
Punctul de centru	34,0	30,0	22,0	13,0	8,5	8,0	5,0
Banda îngustă (prag)	32,5	28,5	20,5	11,5	7,0	6,5	3,5
Banda largă (prag)	31,0	27,0	19,0	10,0	5,5	5,0	2,0

F. Ajustori

19. **Ajustorii** stabiliți în acest Memorandum se vor aplica pentru a evalua respectarea țintelor cantitative din program începând cu sfârșitul lunii iunie 2022.

20. **Plafonul deficitului de casă** al bugetului guvernului general va fi majorat cu suma mijloacelor în numerar utilizate pentru menținerea stabilității sectorului financiar-bancar sau va fi majorat cu valoarea nominală a valorilor mobiliare de stat emise pentru același scop.

21. **Plafonul deficitului de casă** al bugetului guvernului general va fi ajustat în sus – adică ținta privind deficitul bugetar va fi majorată – cu decalajul dintre volumul total efectiv debursat și cel programat al suportului bugetar de la donatorii externi, inclusiv asistența macrofinanciară (granturi) de la Comisia Europeană.

22. Nivelul minim al **RIN ale BNM** va fi redus, reieșind din insuficiența granturilor și împrumuturilor oficiale externe, până la suma echivalentă cu 79,6 milioane dolari SUA și, respectiv, 290,5 milioane dolari SUA, în 2022, calculată la ratele de schimb de program.

Fluxurile de finanțare externă programate ^{1/}

(cumulativ de la începutul anului calendaristic)

	2022		2023				2024
	<u>septembrie</u>	<u>decembrie</u>	<u>martie</u> ^{2/}	<u>iunie</u>	<u>septembrie</u> ^{2/}	<u>decembrie</u>	<u>martie</u> ^{2/}
	Țintă progr.	Țintă progr.	Țintă progr.	Țintă progr.	Țintă progr.	Țintă progr.	Țintă progr.
Fluxuri de finanțare externă programate pentru ajustarea limitei țintei NIR (milioane USD)	278	476	170	341	511	681	35
Fluxuri de finanțare externă programate pentru ajustarea plafonului deficitului de numerar (milioane MDL)	5494	8899	3505	7010	10515	14020	729

1/ Excluzând finanțarea de la FMI.

2/ Ținte indicative pentru martie și septembrie.

G. Cerințele de raportare

23. **Datele macroeconomice** necesare pentru evaluarea respectării criteriilor de performanță, țintelor indicative și indicatorilor de bază vor fi oferite experților FMI, incluzând datele specificate în prezentul memorandum, cele din Tabelul 1, și altele, după caz. Autoritățile vor prezenta cu promptitudine experților FMI orice modificări de date.

Tabelul 1. Moldova: Datele raportate experților FMI

Datele	Periodicitatea
Parametrii bugetari (date prezentate de Ministerul Finanțelor)	
Operațiunile bugetului guvernului general: veniturile, cheltuielile și finanțarea (clasificarea funcțională și economică)	Lunar, nu mai târziu de trei săptămâni de la finele fiecărei luni
Fondul de retribuire a muncii al guvernului general, pe fiecare nivel de buget (bugetul de stat, bugetul de asigurări sociale de stat (BASS), fondul de asigurări obligatorii de asistență medicală (FAOAM)) și categorii funcționale	Lunar, nu mai târziu de trei săptămâni de la finele fiecărei luni
Divizarea detaliată a salariilor de la toate întreprinderile de stat și societăților pe acțiuni cu participarea statului, pe fiecare companie.	Anual (2019, 2020 și 2021), și trimestrial începând cu trimestrul 1, 2022
Numărul de poziții (posturi) și numărul de angajați (unități) în sectorul bugetar, pe fiecare nivel de buget (bugetul de stat, BASS, FAOAM) și categorii funcționale	Lunar, nu mai târziu de patru săptămâni de la finele fiecărei luni
Cheltuielile pentru asistență socială, inclusiv: pensiile, ajutoarele de șomaj, ajutorul social (acordat în cadrul programului de asistență socială), ajutorul pentru perioada rece a anului, precum și cheltuielile de sănătate finanțate de FAOAM	Lunar, nu mai târziu de trei săptămâni de la finele fiecărei luni
Datoria internă publică și cea garantată de stat, pe tipuri de instrumente și creditori - Datoria internă a guvernului central - Datoria internă a guvernului local	Lunar, nu mai târziu de trei săptămâni de la finele fiecărei luni Trimestrial, nu mai târziu de trei săptămâni de la finele fiecărui trimestru
Stocul datoriilor tuturor întreprinderilor de stat și societăților pe acțiuni cu participarea statului, pe fiecare companie (date furnizate de APP)	Anual (2019, 2020 și 2021), și trimestrial începând cu trimestrul 1, 2022
Arieratele interne, pe tipuri creditori	Lunar, nu mai târziu de trei săptămâni de la finele fiecărei luni
Arieratele tuturor întreprinderilor de stat și societăților pe acțiuni cu participarea statului, pe fiecare companie (date furnizate de APP)	Anual (2019, 2020 și 2021), și trimestrial începând cu trimestrul 1, 2022
Recreditarea întreprinderilor de stat și a celor în care statul are parte pe tipuri de proiecte de recreditare și pe creditori externi (inclusiv debursări și plăți)	Lunar, nu mai târziu de trei săptămâni de la finele fiecărei luni
Divizarea împrumuturilor luate de întreprinderile de stat și societățile pe acțiuni cu participarea statului pe împrumuturi pe proiecte externe care sunt recreditate (transferate) direct de la buget (guvernul central) către autoritățile locale/ministerele de resort și alte împrumuturi de la băncile comerciale.	Lunar, nu mai târziu de trei săptămâni de la finele fiecărei luni

Tabelul 1. Moldova: Datele raportate experților FMI (continuare)

Datele	Periodicitatea
Parametrii monetari (date prezentate de BNM)	
Sinteza monetară a BNM	Săptămânal, nu mai târziu de o săptămână de la finele fiecărei săptămâni
Sinteza monetară a sistemului bancar	Săptămânal, nu mai târziu de două săptămâni de la finele fiecărei săptămâni
Cererile nete de plăți față de guvernul general (ale BNM și ale băncilor comerciale)	Săptămânal, nu mai târziu de două săptămâni de la finele fiecărei săptămâni
Indicatorii financiari ai băncilor comerciale, inclusiv bilanțurile contabile, declarațiile de venit, indicatorii de reglementare bancară, datele privind capitalul, lichiditatea, credite și depozite (datele BNM)	Lunar, nu mai târziu de patru săptămâni de la finele fiecărei luni
Tranzacțiile pe piața valutară (datele BNM)	Lunar, nu mai târziu de două săptămâni de la finele fiecărei luni
Fluxurile valutare de numerar ale BNM	Lunar, nu mai târziu de două săptămâni de la finele fiecărei luni
Statistica pieței valutare (volumul vânzărilor, intervențiile BNM, ratele de schimb)	Zilnic, nu mai târziu de 12 ore de la finele zilei
Operațiunile de sterilizare efectuate de BNM	Săptămânal, nu mai târziu de o săptămână de la finele fiecărei săptămâni
<ul style="list-style-type: none"> • Condițiile privind lichiditatea pe piața valutară și capacitatea băncilor de a menține pozițiile valutare deschise • Volatilitatea cursului de schimb a monedei naționale în raport cu valutele străine • Decalajul dintre cursul de procurare și vânzare a monedei naționale în raport cu dolarul SUA pe piața valutară internă • Schimbări în cursul de schimb al monedei naționale față de dolarul SUA anunțate de casele de schimb valutar • Schimbări zilnice în poziția valutară netă deschisă pentru toate valutele, total pe sistemul bancar • Volatilitatea pieței interbancare 	Date zilnice prezentate o dată pe lună, cel târziu peste 10 zile după ultima zi a lunii.

Tabelul 1. Moldova: Datele raportate personalului FMI (continuare)

Datele	Periodicitatea
Balanța de plăți (date prezentate de BNM)	
Statistica contului curent, capital și financiar	Un trimestru după finele trimestrului precedent
Transferurile persoanelor fizice de peste hotare prin intermediul sistemului bancar	Lunar, nu mai târziu de șase săptămâni de la finele fiecărei luni
Datoria externă (date prezentate de Ministerul Finanțelor și BNM)	
Informația vizând toate împrumuturile externe noi contractate de guvernul general sau garantate de guvern.	Lunar, nu mai târziu de trei săptămâni de la finele fiecărei luni
Stocul datoriei publice și datoriei garantate de stat, suma scadentă a deservirii datoriei și cea achitată pentru deservirea datoriei, pe tipuri de creditori (conform noului șablon al datoriei intitulat „Componentele datoriei publice și a serviciului datoriei pe tipuri de creditori”, transmis direcției Datorii publice a Ministerului finanțelor).	Trimestrial, nu mai târziu de șase săptămâni de la finele fiecărui trimestru
Deburarea granturilor și creditelor pe sectoarele recipiente (de stat/local/întreprinderile de stat și cele în care statul are parte) și pe fiecare creditor în parte	Bugetul de Stat: lunar, nu mai târziu de trei săptămâni de la finele fiecărei luni Bugetele locale / întreprinderile de stat: trimestrial, nu mai târziu de trei săptămâni de la finele fiecărei trimestru
Alte date statistice (prezentate de Biroul Național de Statistică, dacă nu este specificat altfel)	
Indicele prețurilor de consum (general)	Lunar, nu mai târziu de două săptămâni de la finele fiecărei luni.
Conturile naționale, pe fiecare sector de producere, în termeni nominali și reali	Trimestrial, nu mai târziu de trei luni de la finele fiecărui trimestru
Statistica vizând exportul și importul, cu indicarea valorii, volumului și unităților de referință, pe principalele categorii de mărfuri și țări	Lunar, nu mai târziu de două luni de la finele fiecărei luni
Date detaliate privind rezultatele financiare ale tuturor întreprinderilor de stat și societăților pe acțiuni cu participarea statului la nivelul guvernului central, în baza modelului convenit (de la APP)	Anual, peste cel mult două luni după finalizarea anului (date neauditare), și peste cel mult 6 luni după finalizarea anului (date auditate).